

Antwoorden op vragen van gemeenten in het kader van de Tweede Kamerverkiezingen 2021

Deze nieuwsbrief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft tot doel u te informeren over antwoorden op vragen van gemeenten die van belang zijn voor de Tweede Kamerverkiezing die gepland staat voor 17 maart 2021.

Inleiding

Het ministerie van BZK verstuurt via deze nieuwsbrief op regelmatige basis antwoorden op vragen van gemeenten inzake de gevolgen van de Covid-19-maatregelen voor de voorbereiding van de komende Tweede Kamerverkiezing.

Index

In deze index zijn achter de verschillende onderwerpen de nummers van de vragen die over het onderwerp gaan gezet.

Stemlokalen

Locaties stemlokalen **3, 21**
Inrichting stemlokaal **12, 35, 38**
Kuchschermen **6, 7, 9, 31, 45, 155**
Ventilatie **8, 23, 70**
Scholen als stemlokaal **17, 26, 44, 66**
Aantal personen in het stemlokaal **27, 51, 68**
Stemlokalen voor kiezers met COVID-19 klachten **18**
Looproutes **67**
Nooddeuren als uitgang stemlokaal **69**
Toegankelijkheid **158, 159**
Posters **157**

Mobiele en bijzondere stembureaus

Soorten stembureaus **52 (zie ook matrix)**
Bijzondere stembureaus **19, 29, 33, 46, 55, 71, 150, 151**
Waarnemer **34, 50, 56**

Stembureauleden

Stembureauleden algemeen **1, 4, 13, 39**
3^e stembureaulid (het lid dat o.a. toezicht houdt op de stembus), **24, 35**
4^e stembureaulid (het lid dat o.a. bij de deur staat) **14, 15, 47, 56**
Gezondheidscheck stembureauleden **5**
Incomplete bezetting **57**
Ambtenaren als stembureaulid **149**

Richtlijnen COVID-maatregelen

Mondneusmaskers **20, 32, 59, 153, 164**
Bron- en contactonderzoek **43**
Handhaving binnen en buiten stemlokaal **37, 64, 65**
Schoonmaak **48, 49, 58, 156**

Stemmen en stemopneming

Potloden **30, 36**
Identificatie **154**
Stemopneming **10, 11, 32**
Eind van de stemming **16**
Digitaal tonen kopie(en) identiteitsdocument **41**
Ouderenuurtje **54**
Tijdsloten voor kiezers **60**
Briefstemmen **72 t/m 91, 113 t/m 148**
Vervroegd stemmen **92 t/m 112, 163**
Centraal tellen **165, 166**
Vervoer stembussen **160**

Stembescheiden

Volmachtsbewijzen via de elektronische weg **40**
Stemlokaal op stempas **22**
Stembescheiden aanvragen bij gemeenten **25, 152**
Stembescheiden digitaal aanvragen **61**
Specificaties **162**

Overig

Huis aan huis biljet **42, 62**
Stemmen in stembureau naar keuze **2**
Start voorlichting- en wervingscampagne **28**
Materiaal voorlichtingscampagne **63**
Bekendmakingen colleges **161**

Vraag en antwoord

Vraag 1:

Ik krijg veel vragen van stembureauleden over de maatregelen die we gaan nemen in de stemlokalen. Mag ik de informatie uit de bijlage van nieuwsbrief 4 delen met de stembureauleden?

Antwoord 1:

Ja, de nieuwsbrief en het kader zijn openbaar. Deze mogen worden gedeeld.

Vraag 2:

Wordt overwogen om het stemmen in een stembureau naar keuze niet meer toe te staan? Kunnen we kiezers vragen, om zo veel mogelijk bij het eigen stembureau te stemmen?

Antwoord 2:

Het onmogelijk maken dat een kiezer kan stemmen in het stemlokaal van eigen keuze wordt niet overwogen. De belangrijkste reden daarvoor is dat het stemmen daardoor minder toegankelijk wordt. Daarenboven zijn kiezers gewend om zelf te bepalen waar ze stemmen. Als dat niet meer kan, ook al wordt daar voorlichting over gegeven, zal dat ertoe leiden dat veel kiezers toch naar een stembureau van eigen keuze gaan en daar weggestuurd moeten worden. Kans is groot dat die kiezers niet de moeite meer nemen om naar het ene stemlokaal te gaan waar ze wel kunnen stemmen. Dat zou de opkomst negatief beïnvloeden en dat is ongewenst. In de voorlichting van de Rijksoverheid zal wel aandacht worden besteed aan het vermijden van piekmomenten. Ook gemeenten kunnen ervoor kiezen om hier in de voorlichting aandacht aan te besteden.

Vraag 3:

Wat zijn de mogelijkheden die een gemeente heeft als een stemlocatie zich vlak voor de verkiezing, uit angst voor corona, terugtrekt.

Antwoord 3:

De te treffen maatregelen hebben als doel dat er veilig gestemd kan worden. Indien een locatie op het laatste moment afvalt, biedt de *Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19* de mogelijkheid voor gemeenten om tot uiterlijk een dag voor de stemming nog een alternatieve locatie aan te wijzen. Het wetsvoorstel voor deze Tijdelijke wet biedt een grondslag om burgers hierover op het laatste moment te informeren, via een bericht op de website. In dat geval moet ook een kennisgeving voor de kiezers worden bevestigd bij de afgevalen locatie, met daarbij een verwijzing naar de dichtstbijzijnde locatie.

Vraag 4:

Ik lees dat ik personen van 70 jaar en ouder niet moet inzetten als stembureaulid. Klopt dat?

Antwoord 4:

Nee dat klopt niet. Personen van 70 jaar en ouder die zich aanmelden als stembureaulid mogen worden ingezet. Wel behoren ze volgens het RIVM tot een risicogroep. Voordat stembureauleden en tellers die tot een van de risicogroepen horen worden ingezet, dient de gemeente de aanbevelingen te volgen die te vinden zijn op: <https://lci.rivm.nl/kwetsbare-medewerkers>.

Vraag 5:

Hoe moet de gemeente de gezondheidscheck doen voordat het stembureau lid mag beginnen?

Antwoord 5:

De gemeente moet de gezondheidscheck (vragenlijst) afnemen voordat de stembureau leden de werkzaamheden starten. Het is immers van het grootste belang dat stembureau leden die klachten hebben (of die huisgenoten hebben met klachten) niet aan het werk gaan en mogelijk anderen besmetten.

Hoe de gemeente dat precies doet, in persoon, telefonisch, etc., dat is aan de gemeente.

Vraag 6:

Kan het kuchscherf een alternatief zijn voor de 1,5 meter tussen kiezer en stembureau?

Antwoord 6:

Nee, de kuchscherfmen zijn geen vervanging van de 1,5 meter-afstandmaatregel. De kuchscherfmen bieden een bescherming voor stembureau leden in het geval de kiezer zijn ID moet tonen voor het scherm en de 1,5 meter tussen kiezer en stembureau lid incidenteel bij deze handeling minder goed te waarborgen is.

Vraag 7:

Het kader stelt dat tussen de stembureau leden strikt 1,5 meter afstand moet worden gehouden. Kan dit worden ondervangen door een kuchscherf tussen twee stembureau leden?

Antwoord 7:

Het kader dat het ministerie van BZK op 1 september jl. heeft verstuurd schrijft alleen voor dat er kuchscherfmen komen tussen het stembureau en de kiezer. Het is niet toegestaan dat kuchscherfmen tussen de stembureau leden geplaatst worden. Kuchscherfmen tussen de leden belemmert de luchtcirculatie waardoor de lucht niet goed ververst kan worden. De kuchscherfmen dienen alleen tussen de kiezer en het stembureau lid geplaatst te worden. De stembureau leden moeten op 1,5 meter van elkaar hun werkzaamheden verrichten.

Vraag 8:

Moet in elk stemlokaal het altijd mogelijk zijn om ramen en deuren tegen elkaar open te zetten?

Antwoord 8:

Nee. In het advies van het RIVM staat dat voor ventilatie (het afvoeren van vuile lucht en het aanvoeren van verse buitenlucht) de eisen van het Bouwbesluit van toepassing zijn. Bij twijfel of het aanwezige ventilatiesysteem aan het Bouwbesluit voldoet moet advies daarover worden ingewonnen bij een onafhankelijk expert en bespreek eventueel wat de mogelijkheden zijn om het stemlokaal adequaat te ventileren.

Vraag 9:

Zou het kuchscherf vervangen mogen worden als de stembureau leden een gezichtskap/shield dragen?

Antwoord 9:

Nee, een gezichtskap/shield is geen alternatief voor het kuchscherf.

Vraag 10:

Waarmee moeten gemeenten rekening houden die willen meedoen aan het experiment met centraal tellen?

Antwoord 10:

Voor de komende Tweede Kamerverkiezing kunnen gemeenten weer meedoen aan het experiment met een centrale opzet van de stemopneming (centraal tellen). In [Nieuwsbrief 2](#) vindt u informatie over de achtergrond van de experimenten.

Als u interesse hebt in deelname van uw gemeente aan het experiment, meld dit dan alstublieft zo snel mogelijk, maar uiterlijk op 30 september a.s. via experimentcentraaltellen@minbzk.nl (voor zover u dat niet al hebt gedaan). Let op: voor deelname aan het experiment is een raadsbesluit nodig. Uiterlijk 15 december 2020 moet het raadsbesluit worden genomen. **Dus: aanmelding voor deelname zo snel mogelijk, maar uiterlijk 30 september a.s.; raadsbesluit uiterlijk 15 december 2020.**

Houd er rekening mee dat de centrale stemopneming moet worden georganiseerd met inachtneming van de COVID-19-maatregelen. De regels die in het stemlokaal gelden (u bent daarover geïnformeerd in [Nieuwsbrief 4](#) en het bij die nieuwsbrief gevoegde kader) zijn zo veel mogelijk van overeenkomstige toepassing op de locatie waar de centrale stemopneming wordt gehouden. De experimenteergemeenten zullen daarover nader worden geïnformeerd.

Houd er ook rekening mee dat in de *Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19* is geregeld dat voor stemlokalen die te klein zijn om de stemmen te tellen, de stemmen dezelfde avond op een andere locatie kunnen worden geteld. In experimenteergemeenten worden dus de stemmen van stemlokalen die te klein zijn om te tellen, op de avond van de stemming op een andere locatie op *lijstniveau* geteld. De telling op *kandidaatsniveau* vindt de volgende dag plaats, onder verantwoordelijkheid van het gemeentelijk stembureau. De locatie waar op de avond van de stemming de telling op lijstniveau plaatsvindt, mag uiteraard dezelfde zijn als de locatie waar de volgende dag de centrale stemopneming wordt gehouden.

Vergoeding

Gemeenten die meedoen aan het experiment krijgen een vergoeding van het ministerie van BZK. Vanwege de COVID-19-maatregelen wordt die vergoeding verdubbeld ten opzichte van de vergoeding die bij vorige experimenten is verstrekt. Dat betekent dat de volgende bedragen beschikbaar zijn: €10.000 voor gemeenten tot 30.000 inwoners, €15.000 voor gemeenten tot 70.000 inwoners, €20.000 voor gemeenten tot 250.000 inwoners en €40.000 voor gemeenten met meer dan 250.000 inwoners. Er kunnen maximaal 75 gemeenten meedoen aan het experiment. Mochten er meer dan 75 gemeenten belangstelling hebben, dan krijgen gemeenten die al eerder hebben meegedaan met het experiment voorrang boven gemeenten die voor het eerst willen meedoen.

Vraag 11:

Mag er, indien dat door transport van de stembiljetten naar een andere locatie om te tellen nodig is, ook op een andere dag worden geteld?

Antwoord 11:

Nee. In het wetsvoorstel *Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19*, dat in voorbereiding is en zo spoedig mogelijk in werking moet treden, wordt geregeld dat als een stemlokaal te klein is om de stemmen te tellen (met inachtneming van 1,5 meter afstand), de stemmen nog dezelfde avond naar een andere locatie worden vervoerd en aldaar worden geteld.

Wel is er een mogelijkheid tot deelname aan het experiment met centraal tellen. In gemeenten die meedoen aan het experiment worden de stemmen die zijn uitgebracht in stemlokalen die te klein zijn om te tellen, op de avond van de stemming op een andere locatie op lijstniveau geteld. De telling op kandidaatsniveau vindt de volgende dag plaats, onder verantwoordelijkheid van het gemeentelijk stembureau. De locatie waar op de avond van de stemming de telling op lijstniveau plaatsvindt, mag uiteraard dezelfde zijn als de locatie waar de volgende dag de centrale stemopneming wordt gehouden. Als u interesse hebt in deelname aan het experiment, kunt u dat uiterlijk 30 september a.s. laten weten via experimentcentraaltellen@minbzk.nl.

Vraag 12:

In de Kieswet is vastgelegd dat een stembus bij de stembureauleden staat en dat er toezicht wordt gehouden door het 3e stembureaulid. Mag de stembus verplaatst worden bij éénrichtingsverkeer in het stemlokaal, wat is de plaats van de stembus en wie moet in dat geval toezicht houden op de stembus?

Antwoord 12:

In het wetsvoorstel *Tijdelijke Wet Verkiezingen en COVID-19* wordt dat geregeld. Het wordt mogelijk om, in afwijking van het huidige artikel J 18 van de Kieswet, de stembus overal in het stemlokaal te plaatsen mits een van de stembureauleden daar het toezicht op heeft.

Vraag 13:

Is het verplicht een 4^e stembureaulid te benoemen bij stembureaus?

Antwoord 13:

Ja. In het wetsvoorstel *Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19* wordt dat verplicht gesteld. Een stembureau moet bij de Tweede Kamerverkiezing uit minimaal 4 leden bestaan. Een van die leden vervult de rol van gastheer/gastvrouw bij de deur en houdt toezicht op de gezondheidsregels.

Vraag 14:

Is het toegestaan om de persoon die zich bij de ingang van het stemlokaal bevindt - met de taken erop toezien dat de wachtenden de 1,5 meter handhaven, en te controleren dat in het stemlokaal zich niet te veel mensen bevinden en dat de handen worden gedesinfecteerd - niet te benoemen als stembureaulid?

Antwoord 14:

Nee. In het wetsvoorstel *Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19*, wordt geregeld dat die taak moet worden uitgeoefend door een stembureaulid. Elk van de stembureauliden krijgt de bevoegdheid om de aanwijzingen te geven die nodig zijn om te verzekeren dat het stemmen in het stemlokaal verloopt met in achtneming van de veilige afstand en de hygiënemaatregelen. Het ligt in de rede dat vooral het stembureaulid dat bij de ingang van het stemlokaal staat en het stembureaulid dat de stembus in de gaten moet houden, de kiezer zo nodig zullen attenderen op de geldende regels.

Vraag 15:

Moet het 4^e stembureaulid, dat erop toeziet dat zich niet te veel kiezers in het stemlokaal bevinden etc. beschermende middelen dragen en/of plaatsnemen achter een kuchscherf?

Antwoord 15:

Ook voor dat lid geldt dat hij/zij de 1,5 meter afstand moet houden van de kiezers. De gemeente kan desgewenst een kuchscherf plaatsen tussen dit stembureaulid en de kiezers. Wat wel/niet past is afhankelijk van het specifieke stemlokaal. Stembureauliden die dat zelf willen, kunnen een mondneusmasker dragen.

Vraag 16:

Wat moet een stembureau doen als er om 21:00 uur nog een lange wachtrij staat?

Antwoord 16:

In artikel J 30 Kieswet staat: "Zodra de voor de stemming bepaalde tijd verstreken is (in casu 21.00 uur), wordt dit door de voorzitter aangekondigd en worden alleen de op dat ogenblik in het stemlokaal of bij de ingang daarvan aanwezige kiezers nog tot de stemming toegelaten." Dat betekent in dit geval dat het stembureaulid dat bij de ingang van het stemlokaal staat moet bepalen wie tot 21.00 uur in de rij stond. Die kiezers mogen dan nog hun stem uitbrengen.

Vraag 17:

Is het mogelijk om op scholen op de verkiezingsdag geen lessen te verzorgen, zodat de scholen gebruikt kunnen worden als stemlokaal?

Antwoord 17:

Het sluiten van de scholen op de dag van de verkiezingen wordt niet als een optie gezien. Door de tijdelijke sluiting van de scholen voor de zomervakantie zijn er al veel lesdagen niet of op een alternatieve manier doorgegaan. De rijksoverheid wil daarom zoveel mogelijk schooldagen doorgang laten vinden.

Vraag 18:

Kunnen gemeenten aparte stemlokalen inrichten voor kiezers met COVID-19 klachten?

Antwoord 18:

De minister van BZK heeft in haar [brief](#) van 1 september aan de Tweede Kamer gesteld dat zij geen voornemen heeft om het mogelijk te maken dat dergelijke stembureaus worden ingesteld door gemeenten. De basisregel is immers dat iedereen met COVID-19 gerelateerde klachten thuisblijft.

Vraag 19:

Wanneer is voor de Kieswet een stembureau een bijzonder stembureau en moet er bij elk bijzonder stembureau een waarnemer worden aangesteld?

Antwoord 19:

Artikel J 1 van de Kieswet regelt wat een bijzonder stembureau is.

- Een bijzonder stembureau, aan te wijzen door B&W, is gevestigd op een vaste locatie en heeft afwijkende openingstijden. Dat houdt in dat de stemming in dat stembureau op een

eerder of later tijdstip dan 07:30 uur kan beginnen, en op een eerder tijdstip dan 21:00 uur kan eindigen. De stemming kan nooit op een later tijdstip dan 21:00 uur eindigen.

- Het tellen van de stemmen die bij een bijzonder stembureau zijn uitgebracht, gebeurt op een door B&W te bepalen locatie.
- De burgemeester brengt de openingstijden en de locatie waar wordt geteld, ten minste veertien dagen voor de stemming ter openbare kennis.

In aanvulling daarop regelt het wetsvoorstel *Tijdelijke wet verkiezingen COVID-19* dat er bijzondere stemlokalen *met beperkte toegang* mogelijk zijn.

- Een bijzonder stemlokaal met beperkte toegang kan bijvoorbeeld gevestigd zijn in een zorginstelling (zoals een verpleeg- of verzorgingstehuis).
- De toegang kan beperkt worden tot bijvoorbeeld uitsluitend degenen die op die locatie wonen en verblijven.
- Om de transparantie en controleerbaarheid van de gang van zaken in de bijzondere stembureaus met een beperkte toegang te vergroten, moeten burgemeester en wethouders voor elk van deze stembureaus een of meer waarnemers aanwijzen. Voor bijzondere stembureaus die voor iedereen toegankelijk zijn hoeft dus geen waarnemer te worden aangesteld.
- Het tellen van de stemmen gebeurt eveneens op een door B&W te bepalen locatie. De burgemeester brengt de openingstijden en de locatie waar wordt geteld, ten minste veertien dagen voor de stemming ter openbare kennis.

Vraag 20:

Mag een kiezer weigeren om het mondkapje af te zetten als een stembureaulid hierom vraagt ter identificatie? Is er een relatie met de Wet gedeeltelijk verbod gezichtsbedekkende kleding?

Antwoord 20:

In het wetsvoorstel *Tijdelijke Wet Verkiezingen en COVID-19*, wordt geregeld dat het dragen van een mondneusmasker is toegestaan en de Wet gedeeltelijk verbod gezichtsbedekkende kleding geen toepassing heeft voor zover de daarin verboden gezichtsbedekking geheel of gedeeltelijk het gevolg is van het dragen van dit beschermingsmiddel. Het stembureau zal de identiteit van de kiezer moeten kunnen vaststellen. In eerste instantie moet dat geprobeerd worden met mondneusmasker, maar als het stembureau twijfelt, zal de kiezer dit voor een kort moment moeten afzetten. Een kiezer die met een mondneusmasker komt stemmen zal daar dus rekening mee moeten houden. In de voorlichting aan kiezers zal aan dit punt aandacht worden gegeven.

Vraag 21:

Is het verplicht dat een stemlokaal ook in het desbetreffende stemdistrict moet liggen?

Antwoord 21:

Door de invoering van het Stemmen in een Willekeuring Stemlokaal (SWS) in 2010 komt de districtsindeling niet meer voor in de Kieswet. Het is dus geen wettelijke verplichting om in elk voormalig stemdistrict een stemlokaal te plaatsen.

Vraag 22:

Moet het dichtstbijzijnde stemlokaal op de stempas worden afgedrukt?

Antwoord 22:

Het model van de stempas voor de Tweede Kamerverkiezing wordt zodanig aangepast dat het niet meer verplicht is om het dichtstbijzijnde stemlokaal te vermelden. In plaats daarvan kan op de stempas bijvoorbeeld naar een website worden verwezen waar de stemlokalen zijn vermeld, of naar een bijsluiter bij de stempas waarop de adressen van de stemlokalen staan. Dit wordt mogelijk gemaakt omdat er rekening mee wordt gehouden dat vanwege de situatie rond COVID-19 er een mogelijkheid bestaat dat kort voor de verkiezingen stemlokalen komen te vervallen.

Vraag 23:

Als een beoogd stemlokaal niet beschikt over een ventilatiesysteem kan dan het stemlokaal gebruikt worden, als tijdens het gebruik (van ca 07.00 tot 24.00 uur) de deur en raam/ramen periodiek worden geopend? Zou dat volstaan, is dan te zeggen wat de frequentie dient te zijn voor het openen van de deur/raam/ramen?

Antwoord 23:

Ventileren kan ook zonder de aanwezigheid van een ventilatiesysteem, bijvoorbeeld door ramen op kieren te zetten of roosters boven de ramen. Daarbij gaat het dus niet om periodiek openen van

ramen en deuren (dit is luchten, niet ventileren). Als er twijfel is of er in een beoogd stemlokaal voldoende kan worden geventileerd, is het advies om er een technisch expert naar te laten kijken voor advies op maat.

Voor het luchten van het stemlokaal is het advies dit regelmatig gedurende 10 tot 15 minuten te doen door indien mogelijk ramen en deuren tegen elkaar open te zetten.

Vraag 24:

Dient het stembureaulid dat (met inachtneming van 1,5m) de stembus in de gaten houdt achter een kuchscherf te zitten?

Antwoord 24:

Als de plaats van het stembureaulid bij de stembus zodanig is dat 1,5 meter afstand (tussen dit stembureaulid en de kiezers die het stembiljet in de stembus deponeren) is gewaarborgd, dan is een kuchscherf niet noodzakelijk. Voor de stembureauliden die zijn belast met de toelating tot de stemming moet wel altijd een kuchscherf worden geplaatst. Bij deze stembureauliden bestaat namelijk een grote kans dat kiezers niet de 1,5 meter kunnen aanhouden bijvoorbeeld bij het tonen van het identificatiebewijs.

Vraag 25:

In het gemeentehuis/Stadskantoor werken wij 100% op afspraak sinds de Covid-19. Voor vervangende stempassen, kiezerspassen en schriftelijke volmachten mogen inwoners tijdens de openingstijden zonder afspraak komen volgens de Kieswet. Wordt dit ook aangepast?

Antwoord 25:

Dat kiezers uitsluitend op afspraak een aanvraag kunnen doen voor een vervangende stempas of schriftelijke volmacht of kiezerspas is niet toegestaan. Het zou namelijk betekenen dat als er geen tijdsblokken meer beschikbaar zijn, de kiezer geen aanvraag zou kunnen doen en als gevolg daarvan niet zou kunnen stemmen. Er moeten dus ook ruime mogelijkheden worden geboden om zonder afspraak een aanvraag te kunnen doen voor een vervangende stempas of schriftelijke volmacht of kiezerspas.

Vraag 26:

Wanneer wordt de brief van de minister van BZK en de minister voor Basis-, Voortgezet Onderwijs en Media aan de schoolbesturen verzonden?

Antwoord 26:

Deze brief wordt zo spoedig mogelijk verzonden. Als de brief is verzonden, ontvangen de gemeenten daarvan een afschrift via de nieuwsbrief.

Vraag 27:

Moet de gemeente van tevoren bepalen hoeveel kiezers er in een stemlokaal aanwezig kunnen zijn?

Wordt dezelfde regel gehanteerd als in een winkel? 1 persoon per 10 m²?

Antwoord 27:

De 10 m² regel kan hiervoor in beginsel worden gehanteerd, maar hoeveel kiezers en stembureauliden tegelijkertijd (met inachtneming van de 1,5 meter) in het stemlokaal kunnen zijn hangt uiteraard ook af van de precieze ruimte van het stemlokaal. Pilaren in de ruimte kunnen bijvoorbeeld van invloed zijn op de looproutes.

Vraag 28:

Graag zou ik willen weten wanneer er vanuit het Rijk de diverse voorlichtingscampagnes gaan starten. Met name de campagne met de oproep voor stembureauliden. Vanuit de gemeente willen we graag met onze eigen lokale campagne hierop aansluiten.

Antwoord 28:

Het voornemen is dat de landelijke wervingscampagne voor stembureauliden nog dit jaar van start gaat. De precieze datum is nog niet bekend. Zodra de precieze planning bekend is worden de gemeenten daarover geïnformeerd. De landelijke (reguliere) voorlichtingscampagne voor de Tweede Kamerverkiezing start volgend jaar. Naar alle waarschijnlijkheid begin februari.

Vraag 29

Is het mogelijk om een stembureau tijdelijk te sluiten/openen voor een bepaalde groep mensen?

Bijvoorbeeld door een stembureau in een verzorgingstehuis tussen 07.30 uur en 13.00 uur open te stellen voor bewoners van het verzorgingstehuis en vanaf 13.00 uur te openen voor overige kiezers.

Antwoord 29

[Dit antwoord betreft een correctie op het eerder gegeven antwoord] Zie het antwoord op vraag 53, deze situatie zou zich niet moeten voordoen. Ofwel de locatie is niet toegankelijk voor iedereen (denk aan een verpleeg- of verzorgingstehuis), en dan is het mogelijk om aldaar een stembureau met beperkte toegang in te stellen, alleen toegankelijk voor degenen die daar wonen of verblijven. Ofwel de locatie is wél toegankelijk voor iedereen, maar dan ligt het niet voor de hand om aldaar een stembureau met beperkte toegang in te stellen. Daar is dan immers geen aanleiding voor. Voor meer informatie over de verschillende soorten stembureaus is er een bijlage bij deze nieuwsbrief gevoegd.

De tijdelijke wet die in procedure is, maakt het mogelijk dat u een bijzonder stembureau instelt met beperkte toegang van bijvoorbeeld 07.30 tot 13.00 uur. Een bijzonder stembureau met beperkte toegang kan nodig zijn wanneer zorginstellingen conform de daarvoor opgestelde covid-19-protocollen restricties hebben voor wie toegang heeft tot de instelling. Door het mogelijk te maken een stembureau met beperkte toegang in een dergelijke instelling in te stellen, kunnen bewoners, personen die worden toegelaten om de bewoners te bezoeken en het personeel daar toch hun stem uitbrengen.

Wanneer in een (zorg-)instelling geen restricties op de toegankelijkheid van het gebouw gelden, hoeft er ook geen bijzonder of mobiel stembureau met beperkte toegang te worden ingesteld.

Vraag 30:

Is de verwachting dat het rode potlood verplicht blijft? Er is gesproken over de mogelijkheid dat de kiezer een eigen pen mee kan nemen.

Antwoord 30:

De kiezer dient in het stemlokaal een rood potlood te krijgen. Dat gaat niet veranderen. De kiezer is overigens niet verplicht het aan hem uitgereikte potlood te gebruiken. Hij mag ook met een zelf meegebracht rood potlood of rode stift zijn stem uitbrengen.

Vraag 31:

Sommige stembureauleden zitten achter een tafel. Moet het kuchscherf even breed zijn als de (hele) tafel of kan de breedte kleiner zijn, bijvoorbeeld een breedte die waarborgt dat de ruimte tussen het stembureauledid en de kiezer is afgeschermd.

Antwoord 31:

De kuchscherfmen voor de stembureauleden moeten breed genoeg zijn om contact te voorkomen dat zou kunnen ontstaan doordat kiezers om het kuchscherf heen gaan kijken/leunen. Bij een niet- aaneengesloten scherm is die kans aanwezig. Dat betekent dat het scherm het beste de volledige breedte van de tafel omvat. Dat kan met twee stembureauleden aan een tafel of twee tafels met elk een stembureauledid. Dat kan er bijvoorbeeld zo uit zien:

Aangezien het stembureauledid zit en de kiezer staat, is ook de hoogte van het scherm belangrijk. Dit moet hoog genoeg zijn om contact te vermijden. Voor het aangeven van het stembiljet en de overhandiging van de stempas moet een opening worden gemaakt tussen het scherm en de tafel. De taakverdeling tussen de stembureauleden is onderdeel van de tijdelijke wet die in procedure is. Het wordt naar verwachting mogelijk dat twee van de ten minste vier stembureauleden zich gaan bezighouden met de toelating tot de stemming. Het moet dan mogelijk zijn dat beide stembureauleden beschikken over een opening in het kuchscherf om documenten te overhandigen.

Vraag 32:

Mag er bij het tellen van de stemmen een mondkapje worden gebruikt in plaats van de 1,5 meter afstand? Dit omdat de afstanden in de lokalen beperkt zijn en de wijze waarop er geteld wordt er direct controles worden uitgevoerd door een mede stembureauledid. Wij hebben acht stembureauleden tegelijk in het stemlokaal. De 2 shifts komen dan bij elkaar om alle stemmen te tellen.

Antwoord 32:

Nee. Bij het tellen moet ook de 1,5 meter afstand worden aangehouden. Het wordt toegestaan dat stembureauleden die daar zelf voor kiezen een mondneusmasker dragen bij het tellen, maar dat is geen vervanging van de 1,5 meter maatregel.

Vraag 33:

Wanneer een bijzonder stembureau eerder sluit dan 21:00 uur, moeten de stembussen etc. dan direct worden vervoerd naar de tellocatie?

Moeten de stembus etc. dan tot 21.00 uur in een afgesloten ruimte worden geplaatst in het stembureau of bij de tellocatie?

Antwoord 33:

Zodra de stemming bij het bijzonder stembureau is afgelopen dient inderdaad de stembus te worden gesloten. Zodra dat kan dient de stembus te worden vervoerd naar de locatie waar de stemmen door het stembureau geteld zullen worden. Het tellen van de stemmen kan pas beginnen als de stemming in alle stembureaus is afgelopen, dus na 21.00 uur.

Vraag 34:

Moeten de waarnemers die worden aangewezen door burgemeester en wethouders gedurende de gehele openingstijden van het bijzondere stembureau aanwezig zijn?

En moeten zij óók aanwezig zijn bij de telling vanaf 21.00 uur in de tellocatie?

Zijn er ook speciale eisen die gesteld worden aan deze waarnemers?

Antwoord 34:

Alleen voor de mobiele of bijzondere stembureaus met beperkte toegang benoemen de burgemeester en wethouders een of meer personen die getuige zijn van het verloop van de stemming. Dat zijn de waarnemers. Voor bijzondere of mobiele stembureaus die voor alle kiezers toegankelijk zijn hoeft dat niet, omdat die locaties toegankelijk zijn voor alle kiezers.

De waarnemer dient gedurende de hele zitting van het stembureau aanwezig te zijn, maar uiteraard is het de waarnemer toegestaan om gedurende korte tijd afwezig te zijn (bijvoorbeeld vanwege een korte pauze of een sanitaire stop). Het college van B&W heeft de mogelijkheid om meerdere waarnemers voor 1 stembureau aan te wijzen, die elkaar indien nodig kunnen aflossen.

Het tellen van de stemmen die zijn uitgebracht bij een bijzonder stembureau gebeurt op een door B&W te bepalen locatie. Deze locatie moet wel toegankelijk zijn voor kiezers die willen waarnemen bij de stemopneming. Daarom is het niet nodig dat de waarnemer daarbij aanwezig is.

Het wetsvoorstel *Tijdelijke wet verkiezingen covid-19* zal aan waarnemers vergelijkbare eisen stellen als aan stembureauleden. Zij moeten meerderjarig zijn en, na het volgen van een training, naar het oordeel van B&W over voldoende kennis en vaardigheden beschikken over het verkiezingsproces om hun taak te kunnen vervullen. Er gelden enkele incompatibiliteiten. Degenen die als waarnemer worden benoemd mogen geen kandidaat zijn voor de verkiezing die het betreft. Dit om te voorkomen dat zij een persoonlijk belang hebben bij de verkiezingsuitslag. Om de objectiviteit van waarnemers te borgen, is het zijn van waarnemer ook onverenigbaar verklaard met het zijn van stembureaulid of plaatsvervangend stembureaulid voor de desbetreffende verkiezing. Tot slot kunnen ook de leden van het vertegenwoordigend orgaan waarvoor de verkiezing plaatsvindt niet als waarnemer worden benoemd. Zij zijn immers degenen die uiteindelijk, mede op basis van de verslagen van de waarnemers, het finale oordeel over de geldigheid van de verkiezingsuitslag vellen.

Vraag 35:

Mag het stembureaulid dat toeziet op de stembus bij de stembus aan een aparte tafel (met spatscherm) zitten?

M.a.w.: voorzitter + 1 lid aan de 'grote stemtafel', 1 lid aan de 'kleine stemtafel' bij de stembus/uitgang en 1 lid die toezicht houdt.

Antwoord 35:

Ja. Dit stembureaulid mag achter een tafel plaatsnemen. Eerder is in het antwoord op vraag 24 vermeld dat als de plaats van het stembureaulid bij de stembus zodanig is dat 1,5 meter afstand (tussen dit stembureaulid en de kiezers die het stembiljet in de stembus deponeren) is gewaarborgd, een kuchscherf niet noodzakelijk is.

Vraag 36:

Moeten de stempotloden minimaal elk half uur schoongemaakt worden of elke keer nadat ze gebruikt zijn aangezien er een procesbeschrijving wordt opgesteld over hoe de kiezer het potlood moet inleveren?

Antwoord 36:

In de bijlage bij Nieuwsbrief 4 wordt beschreven dat op basis van het advies van het RIVM de stempotloden minimaal elk halfuur dienen te worden schoongemaakt.

Dat potloden elk halfuur worden schoongemaakt is een ondergrens. Gemeenten kunnen er ook voor kiezen om de stembureaus te vragen de potloden na ieder gebruik te reinigen. Een mogelijkheid is bijv. dat de kiezer een schoon potlood krijgt van het stembureau bij het uitreiken van het stembiljet, dat hij na gebruik weer moet inleveren in een daarvoor bestemd bakje bij de stembus. Deze ingeleverde potloden kunnen periodiek worden gereinigd en vervolgens weer worden uitgereikt bij het uitgeven van het stembiljet.

Vraag 37:

Waar ligt de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het toepassen van de coronamaatregelen? Is dit alleen binnen in het stemlokaal of zijn wij buiten het stemlokaal ook verantwoordelijk? Voorbeeld: De mensen gaan via een aparte ingang en uitgang naar binnen, maar eenmaal buiten, moeten wij er dan ook voor zorgen dat ze 1,5 meter afstand (kunnen) houden. Of is dat dan de eigen verantwoordelijkheid van de mensen.

Antwoord 37:

In het stemlokaal is het stembureau verantwoordelijk voor het handhaven van maatregelen die gelden. Het stembureau kan daarvoor een beroep doen op de gemeente. Buiten het stemlokaal geldende reguliere voorschriften ter voorkoming van de verspreiding van het coronavirus die door de overheid zijn gesteld. Het stembureau is niet verantwoordelijk voor de handhaving van die regels buiten het stemlokaal. Verwacht de gemeenten dat er op straat rijen zullen ontstaan met kiezers die het stemlokaal willen betreden? Dan kan de gemeente ervoor kiezen om op straat vakken van anderhalve meter af te bakenen, bijvoorbeeld met tape, om kiezers te helpen voldoende afstand tot elkaar te houden. Indien nodig kan de gemeente ook een toezichthouder aanwijzen om daarop toe te zien, zoals dat in sommige (binnen)steden ook gebeurt ten aanzien van winkelend publiek.

Vraag 38:

De gebruikelijke ruimte in een stemlokaal is voor de toepassing van coronamaatregelen te krap. Er is echter een aangrenzende ruimte die we ook zouden kunnen gebruiken. Is het toegestaan dat de stemhokjes in een tweede ruimte geplaatst mogen worden en de tafel met de voorzitter in de eerste ruimte. De voorzitter en eerste lid hebben in dat geval geen zicht op de stemhokjes. Ik wil hiervoor dan lid 2 en/of 3 voor inzetten. Zij hebben dan ook zicht op de stembus. De hokjes worden wel zo gepositioneerd dat de kiezer zicht heeft op de toegang.

Antwoord 38:

De Kieswet gaat ervan uit dat er voor het stembureau een stemlokaal wordt aangewezen waarin zich een tafel voor het stembureau en een of meer stemhokjes en stembussen bevinden. Gelet op de maatregelen die genomen zijn in verband met het coronavirus, is het niet ondenkbaar dat een stemlokaal ook uit twee direct met elkaar verbonden ruimten bestaat. Wel is het daarbij belangrijk dat de transparantie van de stemming gewaarborgd blijft. De toegang tot de stemhokjes en de tafel waarachter de leden van het stembureau zitting hebben, moet voor in het stemlokaal aanwezig zichtbaar zijn. Daarnaast moet gewaarborgd zijn dat ten minste een lid van het stembureau ook zicht heeft op de toegang tot de stemhokjes.

Vraag 39:

Kan je ook in meerdere shifts werken van telkens 4 stembureauleden, of staat het wettelijke maximum van 7 leden dat niet toe?

Antwoord 39:

Het college van B&W kan naast de stembureauleden ook nog plaatsvervangende leden benoemen. De plaatsvervangende leden kunnen, bij ontstentenis van een lid van het stembureau, als lid van het stembureau optreden (vgl. art. J 12 lid 4 Kieswet). Het is zodoende mogelijk om voor een stembureau meer dan 7 mensen in te zetten, bijvoorbeeld in meerdere shifts van telkens 4 personen.

Vraag 40:

Als er straks schriftelijke volmachtbewijzen langs de elektronische weg mogen worden verstrekt, mogen deze dan ook, op smartphone of tablet, in het stembureau worden getoond?

Antwoord 40:

Nee. De kiezer moet het volmachtbewijs printen en aan het stembureau overhandigen. Het tonen van het volmachtbewijs op bijvoorbeeld een smartphone volstaat dus niet.

Vraag 41:

Mag het kopie van het identiteitsdocument, dat bij een onderhandse volmacht aan het stembureau moet worden getoond, ook via een smartphone of tablet worden getoond?

Antwoord 41:

De kopie van het identiteitsbewijs kan zowel op papier als digitaal, via bijvoorbeeld een smartphone of tablet, aan het stembureau worden getoond. De kopie wordt gebruikt om te controleren of de persoonsgegevens en de handtekening op het identiteitsdocument overeenstemmen met de persoonsgegevens op de volmacht. Indien de kopie van het identiteitsdocument niet goed leesbaar is en het niet mogelijk blijkt om de benodigde controles goed uit te voeren, moet de kiezer geweigerd worden en moet hem/haar worden verzocht terug te keren met een wel leesbare kopie.

Vraag 42:

Is het voldoende als het huis aan huis bijlet (kandidatenlijst) digitaal beschikbaar wordt gesteld en af te halen voor degene die geen digitaal kanaal ter beschikking heeft?

Antwoord 42:

Nee. In het artikel J 1 van het Kiesbesluit is geregeld dat de kandidatenlijst uiterlijk op de vierde dag voor de stemming moeten worden bezorgd op het adres van de kiezer.

Vraag 43:

Moeten we nog rekening houden met contactonderzoek? Wordt dat opgelegd? En zo ja hoe? Aan de hand van de stempassen is na te gaan wie zijn geweest, maar die worden verzegeld ingepakt.

Antwoord 43:

Naar de stand van nu hoeft er geen rekening te worden gehouden voor het bron- en contactonderzoek voor kiezers. Het stembureau heeft voldoende doorstroom en mensen zijn maar kort aanwezig. Dat is dus te vergelijken met een winkelbezoek, waarvoor men zich ook niet hoeft te registreren. Voorwaarde daarbij is uiteraard wel dat de 1,5 meter afstandsmaatregel wordt gehanteerd.

De stembureauleden, die gedurende langere tijd aanwezig zijn in het stemlokaal, moeten worden geregistreerd door de gemeente. Dit geldt ook voor waarnemers in de stemlokalen met beperkte toegang. Op die manier zijn zij terug te vinden voor een eventueel bron- en contactonderzoek.

Vraag 44:

In hoeverre is er lokaal ruimte om afspraken te maken met scholen over een leerling vrije dag op de dag van stemming?

Antwoord 44:

In het antwoord op vraag 17 staat dat landelijke sluiting van de scholen niet als een optie wordt gezien, omdat hiermee generiek een lesdag uitvalt. Het staat u natuurlijk lokaal vrij om scholen te vragen om bijvoorbeeld een reeds geplande studiedag te verplaatsen naar de dag van de stemming. Dit kan de beschikbaarheid van schoolgebouwen voor de verkiezingen ten goede komen. Houd er rekening mee dat scholen voor het verplaatsen van een studiedag de medezeggenschapsraad om instemming moeten vragen.

Vraag 45:

In het antwoord op vraag 6 is gesteld dat het kuchscherf geen vervanging kan zijn voor de 1,5 meter. Sommige gemeenten kiezen er daarom voor om een dubbele tafel met kuchscherf te plaatsen en andere kiezen ervoor om dat niet te doen.

Moet de tafel waar het eerste en tweede stembureaulid aan zitten een dubbele tafel met kuchscherf zijn of mag dit ook een enkele tafel met kuchscherf zijn?

Antwoord 45:

Het is niet verplicht om een dubbele tafel met kuchscherf te plaatsen tussen stembureaulid en kiezer. Wel is het belangrijk dat de 1,5 meter afstandsmaatregel wordt gewaarborgd. Dat kan bijvoorbeeld ook met een enkele tafel en een markering op de grond waar de kiezer mag staan. Zoals in het antwoord op vraag 6 staat, zijn de kuchscherf bedoeld voor situaties waarin incidenteel de 1,5 meter afstand minder goed te waarborgen is. Het is bijvoorbeeld aannemelijk dat een stembureaulid niet de gegevens van een identiteitsdocument op 1,5 meter kan lezen. Daarvoor zal de kiezer dicht bij het scherm moeten staan.

Vraag 46:

Kunnen bewoners van aanleunwoningen ook stemmen in bejaardenhuizen als de locatie dit wil? Moeten zij extra maatregelen nemen? Welke?

Antwoord 46:

De Tijdelijke wet die in procedure is maakt het mogelijk dat stemlokalen met beperkte toegang worden ingericht in bijvoorbeeld verpleeg- en verzorgingshuizen. Welke kiezers in dat stemlokaal worden toegelaten, en of er extra maatregelen nodig zijn, hangt af van de afspraken die de gemeente heeft gemaakt met de directie of beheerder van het desbetreffende tehuis. Als in het tehuis geen bezoek wordt toegelaten, zal de stemming uitsluitend toegankelijk zijn voor de bewoners. Is er wel bezoek mogelijk, dan kunnen ook de bezoekers worden toegelaten tot de stemming, uiteraard voor zover zij hun stempas en identiteitsbewijs bij zich hebben. Het is dus de directie of beheerder van het betreffende tehuis die bepaalt wie er toegang heeft tot het gebouw, en dus ook tot het aldaar gevestigde stemlokaal. Voor de leden van het stembureau geldt dat elke kiezer die zich meldt met een geldige stempas en een identiteitsbewijs, kan worden toegelaten tot de stemming.

Vraag 47:

Is het mogelijk om de corona-taken van de toezichthouder bij de deur, of het schoonmaken te beleggen bij een persoon die niet wordt benoemd tot stembureaulid? Bijvoorbeeld omdat er meerdere stembureaus in een gebouw zitten waardoor er geen vier stembureauleden nodig zijn die de drukte in het stemlokaal monitoren.

Antwoord 47:

In het wetsvoorstel *Tijdelijke wet verkiezingen covid-19* wordt geregeld dat er te allen tijde vier stembureauleden aanwezig moeten zijn in het stemlokaal. In het antwoord op vraag 14 is al toegelicht dat de persoon die controleert dat in het stemlokaal zich niet te veel mensen bevinden en dat de handen worden gedesinfecteerd – moet worden benoemd als stembureaulid. Wel kan het college van burgemeester en wethouders besluiten om de schoonmaaktaken (reinigen van de potloden, de stemhokjes en de eventueel aanwezige mal met audio-ondersteuning) op te dragen aan een vijfde persoon, die niet tevens stembureaulid hoeft te zijn, voor zover het aantal aanwezige personen in het stemlokaal dit toelaat.

Vraag 48:

Kunt u aangeven wat in het schoonmaakprotocol wordt verstaan onder het schoonmaken na de stemopneming? Moet er dan na het stemmen of na het tellen van de stemmen worden schoongemaakt?

Antwoord 48:

Met de stemopneming wordt bedoeld het tellen van de stemmen. Het stemlokaal dient dus na het tellen van de stemmen, het opstellen van het proces-verbaal etc. grondig te worden schoongemaakt. Als er niet geteld wordt in het betreffende stemlokaal geldt natuurlijk dat na afronding van de stemming het stemlokaal grondig wordt schoongemaakt.

Vraag 49:

Hoe moet de schoonmaak na de stemopneming en van het sanitair om de vier uur worden vormgegeven? Moet de beheerder van het gebouw waarin het stemlokaal zich bevindt dit doen of moet de gemeente daar een schoonmaakbedrijf voor inhuren?

Antwoord 49:

Het is aan de gemeente om over de schoonmaak en de wijze waarop die vorm te geven afspraken te maken met de gebouwbeheerder.

Vraag 50:

Kan aan een waarnemer worden gevraagd om (tijdelijk) het stemlokaal te verlaten als dat nodig is in verband met het aanhouden van de 1,5 meter afstandsmaatregel? Er is dan op dat moment tijdelijk geen plek voor een waarnemer.

Antwoord 50:

De waarnemer moet toegang hebben tot het stemlokaal om het stemproces waar te kunnen nemen. Bij het laten betreden van het aantal kiezers tot het stemlokaal moet dus rekening worden gehouden met de aanwezigheid van de stembureauleden en de waarnemer. Er kan in het stemlokaal een aparte plek voor de waarnemer worden ingericht waar de 1,5 meter afstand kan worden aangehouden.

Vraag 51:

Is het zo dat er maar maximaal twee kiezers tegelijk in het stemlokaal aanwezig mogen zijn?

Antwoord 51:

Nee. Het aantal kiezers dat aanwezig kan zijn in het stemlokaal is afhankelijk van de grootte van het stemlokaal. Daarbij is leidend dat het mogelijk moet zijn voor zowel kiezers als stembureauleden 1,5 meter afstand tot elkaar te houden.

Vraag 52:

Wat zijn de verschillen tussen de verschillende soorten stembureaus?

Antwoord 52:

Een volledig overzicht van de verschillende soorten stembureaus vindt u in de bijlage bij deze nieuwsbrief.

Vraag 53:

In antwoord 29 wordt uitgelegd dat het mogelijk is om bijvoorbeeld 's ochtends een bijzonder stembureau in te stellen met beperkte toegang en 's middags op dezelfde stemlocatie een bijzonder stembureau dat toegankelijk is voor alle kiezers. Er zijn dan op die dag op een locatie twee bijzondere stembureaus. Moeten er dan 's middags voor het tweede bijzondere stembureau andere stembureauleden worden benoemd? Moet er dan ook een nieuwe stembus komen te staan?

Antwoord 53:

Zoals hierboven aangegeven was het eerder gegeven antwoord op vraag 29 niet correct. Een meer specifieke uitleg over de soorten stembureaus vindt u in de bijlage bij deze nieuwsbrief.

Vraag 54:

Is het mogelijk om een ouderenuurtje in te stellen bij een stemlokaal zodat deze bijvoorbeeld van 11.00-12.00 uur enkel toegankelijk is voor oudere kiezers?

Antwoord 54:

De huidige Kieswet staat niet toe dat een stemlokaal (al dan niet gedurende een bepaalde tijd) enkel toegankelijk is voor een specifieke groep kiezers. Kiezers kunnen wel opgeroepen worden om op een bepaalde tijd te komen, om zo drukte te spreiden.

Vraag 55:

Is het mogelijk om een aangewezen stemlokaal gevestigd in een zorginstelling om te zetten in een bijzonder stemlokaal met beperkte toegang mochten er later alsnog COVID-19 beperkingen gelden op de locatie?

Antwoord 55:

De *Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 maakt dat mogelijk*. Op basis van die wet, die nog door de Eerste Kamer moet worden aangenomen, wordt het mogelijk om uiterlijk een dag voor de dag van stemming een regulier stembureau om te zetten naar een bijzonder stembureau met beperkte toegang.

Wanneer dit zich voordoet moeten de wijzigingen op een algemeen toegankelijke wijze elektronisch openbaar worden gemaakt. Dat kan bijvoorbeeld via de website van de gemeente.

Een bijzonder stembureau met beperkte toegang wijkt af van een regulier stembureau. Voor de verschillen kunt u de bijgevoegde matrix raadplegen. De kiezers worden in dit geval op een laat moment geïnformeerd over de omzetting naar een bijzonder stembureau met beperkte toegang. De kans is in dat geval groot dat er kiezers voor niets naar het stemlokaal komen.

Vraag 56:

Kan het 4e stembureaulid worden aangewezen als waarnemer mocht een regulier stemlokaal op het laatste moment worden omgezet naar een bijzonder stembureau met beperkte toegang?

Antwoord 56:

Het is niet mogelijk dat het 4e stembureaulid tegelijkertijd ook waarnemer is. In het wetsvoorstel *Tijdelijke wet verkiezingen covid-19* worden eisen aan de waarnemer gesteld. Een daarvan is dat een waarnemer geen stembureaulid of plaatsvervangend stembureaulid kan zijn bij de betreffende verkiezing.

Vraag 57:

Wanneer op het laatste moment de stembureau-bezetting niet compleet is en er geen reserve-stembureauleden meer beschikbaar zijn kan een dergelijk stembureau dan op het laatste moment afvallen?

Antwoord 57:

Als kort voor de stemming blijkt dat de bezetting niet compleet is en er geen reserve-stembureauleden beschikbaar zijn, is het houden van een zitting niet mogelijk. Zie ook het antwoord op vraag 3.

Vraag 58:

Moet er een aparte voorziening worden getroffen voor het schoonmaken van stemhokjes met een houten legplank?

Antwoord 58:

Bij het schoonmaken van de stemhokjes moet erop gelet worden dat de tafel droog is voordat de kiezer daar een stembiljet invult. Het stembiljet moet niet nat kunnen worden om beschadigingen te voorkomen.

Zie verder voor wat betreft het schoonmaken <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/hygiene>.

Vraag 59:

Wat zijn de gevolgen van het verplicht dragen van mondkapjes voor de Tweede Kamerverkiezing?

Antwoord 59:

Het dragen van een mondkapje in de openbare ruimte is nu al de regel. Het kabinet heeft aangekondigd dat het hier een (juridische) verplichting van wil maken. Het is dus mogelijk dat het tijdens de Tweede Kamerverkiezing een verplichting is voor zowel kiezers als stembureauleden om een mondkapje te dragen. Het kader voor de inrichting van de stemlokalen zal daarop worden aangepast. U wordt daarover op een later moment geïnformeerd. De hoofdlijn, zoals die vooralsnog luidt, vindt u vast hieronder.

Stembureauleden

- Stembureauleden moeten een chirurgisch mondneusmasker dragen van het type IIR, zolang zij aanwezig zijn in het stemlokaal. In geval het dragen van een chirurgisch mondneusmasker gedurende de hele verkiezingsdag tot problemen of bezwaren leidt, kan volstaan worden met een faceshield.
- Ook tellers dragen een chirurgisch mondneusmasker van het type IIR. In geval het dragen van een chirurgisch mondneusmasker gedurende de telling tot problemen of bezwaren leidt kan volstaan worden met een faceshield.
- Mondneusmaskers dienen conform het advies van het RIVM in ieder geval bij pauzes, doch uiterlijk na 3 uur, te vervangen door een nieuw mondneusmasker.

Zie voor meer informatie over typen mondneusmaskers [hier](#).

Mondkapje voor kiezers

Wanneer het dragen van een mondkapje een verplichting wordt, dienen alle kiezers die het stemlokaal te betreden een mondkapje te dragen. Het stembureaulid bij de ingang zal kiezers die geen mondkapje dragen erop attenderen dat dat wel moet. In het stembureau zal een voorraad niet-medische mondneusmaskers beschikbaar moeten zijn om kiezers die bij het stemlokaal arriveren zonder mondkapje, een mondkapje te geven.

Mondneusmasker en hulp aan kiezer

In het kader, dat als bijlage bij nieuwsbrief 4 is verstuurd, staat dat bij de hulp aan de kiezer zowel het stembureaulid als de kiezer een mondneusmasker dienen te dragen. Het stembureaulid draagt ook wegwerphandschoenen. Deze mondneusmaskers dienen ook van het type IIR te zijn. Bij het geven van hulp aan de kiezer kan het stembureaulid dus niet volstaan met het dragen van een faceshield. Doordat bij het geven van de hulp de 1,5 meter niet kan worden gewaarborgd, dienen zowel het stembureaulid als de kiezer gebruikt te maken van een chirurgisch mondneusmasker van het type-IIR. Deze worden beide door het stembureau beschikbaar gesteld.

Beschikbaar stellen en aanschaf van persoonlijke beschermingsmiddelen

De gemeente zorgt dat er voor de stembureauliden chirurgische mondneusmaskers type-IIR en, mocht daar behoefte aan zijn, faceshields aanwezig zijn in het stemlokaal. Daarnaast adviseren we ook om in elk stembureau een voorraad niet-medische mondkapjes beschikbaar te stellen voor kiezers die er geen hebben of het mondkapje zijn vergeten.

Voor de inkoop van persoonlijke beschermingsmiddelen heeft de Rijksoverheid een raamovereenkomst gesloten met de firma Lasaulec. De Rijksoverheid heeft afgesproken dat deze firma de persoonlijke beschermingsmiddelen aan gemeenten aanbiedt onder vergelijkbare condities (kwaliteit en marktconforme prijs) als onder de raamovereenkomst van het Rijk. Gemeenten dienen hierbij wel nog de eigen inkoopprocedure te doorlopen. De firma Lasaulec is bereikbaar via het e-mailadres: bestrijdcorona@lasaulec.nl.

NB: Bij de eerste bestelling dient rekening te worden gehouden met een levertijd van 1 tot 2 weken.

Vraag 60:

In hoeverre is het mogelijk kiezers in tijdsloten op te roepen om pieken te voorkomen?

Antwoord 60:

Het staat gemeenten vrij om kiezers op te roepen om de piekmomenten te vermijden en zoveel mogelijk gespreid over de dag hun stem uit te brengen. De voorlichtingscampagne vanuit het Rijk zal hier ook een oproep voor doen. Het is niet toegestaan om kiezers te verplichten gedurende een bepaald tijdslot hun stem te laten uitbrengen.

Vraag 61:

Is het toegestaan om de kiezerspas, volmacht en vervangende stempas digitaal te laten aanvragen. Waarbij de volmachtgever de gegevens van de gemachtigde invult? Zo ja komen daar dan ook e-formulieren voor beschikbaar in de verkiezingstoolkit?

Antwoord 61:

De wet verzet zich er niet tegen dat de kiezerspas, de schriftelijke volmacht en de vervangende stempas langs digitale weg worden aangevraagd. De gemeenten kunnen zelf daarvoor een e-formulier ontwikkelen.

Vraag 62:

In het antwoord op vraag 42 staat dat het huis-aan-huis biljet (kandidatenlijst) niet enkel digitaal beschikbaar mag worden gemaakt, maar moet worden bezorgd op het adres van de kiezer. Is het dan wel voldoende om de kandidatenlijst in het huis-aan-huisblad, dat gemeentelijk wordt verspreid, te publiceren (i.p.v. afzonderlijke bezorging)?

Antwoord 62:

Neede regelgeving staat dat niet toe. De kandidatenlijst moet op het adres van de kiezer worden bezorgd (art. J 1 Kiesbesluit). Het kan immers voorkomen dat een kiezer een "Nee-Nee" sticker op zijn brievenbus heeft. Bij enkel publiceren in het huis-aan-huisblad krijgt deze kiezer dan geen huis-aan-huis blad bezorgd en zodoende ook niet de kandidatenlijst.

Vraag 63:

Veel van de materialen voor voorlichting aan de kiezer bevatten afbeeldingen waarop de 1,5 meter niet wordt gehanteerd. Komen er nieuwe voorlichtingsmaterialen, zoals posters of een begeleidende brief bij de stempas over de COVID-19 gerelateerde maatregelen? Worden deze door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verzorgd?

Antwoord 63:

Ja. Zoals gebruikelijk zal het ontwikkelde voorlichtingsmateriaal dat door de gemeenten moet worden gebruikt, aan de gemeenten ter beschikking worden gesteld via de digitale toolkit

(www.verkiezingentoolkit.nl). Zodra dit materiaal beschikbaar is zullen de gemeenten daarop worden geattendeerd.

Vraag 64:

Wat moet het stembureau doen als een persoon die aangeeft coronasymptomen te hebben toch persoonlijk zijn stem wil uitbrengen?

Antwoord 64:

In het wetsvoorstel *Tijdelijke wet verkiezingen covid-19*, dat in procedure is, wordt geregeld dat het uitsluitend de verantwoordelijkheid van de kiezer is om de gezondheidscheck uit te voeren. De kiezer krijgt daarvoor vooraf informatie thuisgestuurd. Ook hangt er een poster bij de ingang van het stemlokaal met daarop de vragen van de gezondheidscheck. Het stembureau heeft geen rol bij de naleving van de gezondheidscheck. Het stembureaulid bij de ingang van het stemlokaal wijst dus de kiezers niet op de gezondheidscheck.

Zou een kiezer uit zichzelf tegen het stembureau zeggen dat hij niet aan de gezondheidscheck voldoet (d.w.z. 1 van de vragen met Ja heeft beantwoord), dan zal het stembureau de kiezer erop wijzen dat hij een onderhandse volmacht kan verlenen, maar de kiezer mag de toegang tot het stemlokaal niet worden belet. De kiezer moet uiteraard wel de handen desinfecteren, 1,5 meter afstand aanhouden en – indien verplicht – een mondkapje dragen.

Vraag 65:

Welke mogelijkheden rest een stembureaulid/-voorzitter als de kiezer na (herhaaldelijk) gevraagd te zijn het stembureau a) niet te betreden of b) te verlaten, daar geen gehoor aan geeft en zijn stemrecht blijft opeisen?

Antwoord 65:

Als een kiezer ondanks herhaalde verzoeken om het stembureau te verlaten of niet te betreden, weigert daaraan te voldoen, is er sprake van verstoring van de orde in het stemlokaal. Als de orde wordt verstoord en het de voorzitter van het stembureau niet lukt om die te herstellen, moet hij/zij contact opnemen met de gemeente en om ondersteuning vragen.

Als het rumoerig blijft kan het stembureau overgaan tot schorsing. Dit is een ingrijpend middel en gebeurt alleen bij calamiteiten, of als de orde echt niet meer is te handhaven.

Als een kiezer wordt gevraagd het stemlokaal te verlaten voordat hij zijn stem heeft uitgebracht, dan moet hij zijn stempas terugkrijgen. Op die manier is hij in de gelegenheid om alsnog zijn stem uit te brengen, met inachtneming van de maatregelen, of een onderhandse volmacht te verlenen. In de stembureau-instructie zal aandacht worden gegeven aan welke situaties zich kunnen voordoen en hoe daarin te handelen.

Vraag 66:

We denken eraan om enkele stemlokalen in te richten in gebouwen waar naast kiezers ook medewerkers/studenten/scholieren aanwezig zullen zijn. Mag je dan dit gebouw gebruiken zonder te eisen dat er geen andere gebruikers van het gebouw aanwezig zullen zijn?

Antwoord 66:

Zoals is vermeld in het kader dat als [bijlage bij nieuwsbrief 4](#) is verzonden, is het van belang dat de looproutes van de kiezers niet interfereren met die van de eventuele andere gebruikers/aanwezigen in het gebouw. U dient met de beheerder/eigenaar van het gebouw na te gaan of dat is te realiseren.

Vraag 67:

De looppaden van kiezers en overige bezoekers van een pand waar een stembureau gevestigd is, mogen niet interfereren. Geldt deze regel ook voor kinderen?

Antwoord 67:

Zoals is vermeld in het kader dat als [bijlage bij nieuwsbrief 4](#) is verzonden, is het van belang dat de looproutes van de kiezers niet interfereren met die van de eventuele andere gebruikers/aanwezigen in het gebouw. U dient met de beheerder/eigenaar van het gebouw na te gaan of dat is te realiseren.

Vraag 68:

Is het, gezien het beperkte aantal mensen dat in een stemlokaal aanwezig mag zijn, toegestaan dat kinderen meegaan het stemlokaal in?

Antwoord 68:

Omdat iedereen in het stemlokaal 1,5 meter afstand van elkaar moet houden (behalve kiezers die vanwege een lichamelijke beperking hulp nodig hebben bij het stemmen), kan er maar een beperkt aantal personen in het stemlokaal aanwezig zijn. Het heeft daarom de voorkeur dat de kiezer alleen komt, en geen kind(eren) meeneemt.

Komt er toch een kiezer met een kind, dan kan het stembureau hen toelaten. Tussen ouder en kind hoeft geen 1,5 meter afstand te worden gehouden. Wel dient de ouder erop toe te zien dat het kind tot de andere aanwezigen de 1,5 meter afstandsmaatregel in acht te nemen.

Vraag 69:

Op sommige locaties kunnen wij om een aparte in- en uitgang te realiseren de nooddeur open laten zetten. Wij begrepen echter dat dit wettelijk niet is toegestaan. Nu is onze vraag of dit inderdaad zo is, en zo ja of er een ontheffing o.i.d. mogelijk is tijdens de verkiezingsdag.

Antwoord 69:

Het is goed mogelijk dat de nooddeuren vanwege de brandveiligheid zo veel mogelijk moeten worden vrijgehouden. U wordt geadviseerd om te rade te gaan bij instanties met kennis van zaken op dit punt, zoals de brandweer.

Vraag 70:

Moet voor de ventilatie van de stemlokalen het Bouwbesluit worden gevolgd of is het openen van deuren en ramen ook voldoende? En wat moet een gemeente doen wanneer het niet duidelijk is of een stemlokaal volledig aan de ventilatie-eisen voldoet?

Antwoord 70:

Het RIVM adviseert bij vragen omtrent de ventilatie een onafhankelijk expert te raadplegen. Meer informatie over het ventileren vindt u op de [site van het RIVM](#).

Vraag 71:

Moet van de telling bij een bijzonder stembureau een apart proces-verbaal worden opgemaakt, of kan de uitslag worden opgenomen in het PV van het stembureau waar ook de tellingen worden verricht van het aldaar gevestigde stembureau? Wie ondertekent het proces-verbaal?

Antwoord 71:

Een bijzonder stembureau maakt een proces-verbaal op van de stemming. De bijzondere stembureaus tellen op de locatie waar de stemming heeft plaatsgevonden uitsluitend het aantal toegelaten kiezers. Daarna tekenen zij op het proces-verbaal een verklaring van authenticiteit¹. Het model voor het proces-verbaal van het stembureau (model N 10-1) zal hiertoe worden aangepast. Eenmaal op de tellocatie zetten zij de telling voort. Aan het einde van de telling completeren zij het proces-verbaal. Alle aanwezige leden van het desbetreffende stembureau ondertekenen het proces-verbaal.

Vraag 72

Mogen de kiezers die per brief stemmen ook het briefstembiljet op de 17e bij een regulier stembureau in de stembus doen? Zo niet, hoe voorkomt het stembureaulid dat toezicht op de stembus houdt, dat men er toch een biljet bij in stopt?

Antwoord 72

Nee. Het briefstembiljet kan alleen gebruikt worden voor het stemmen per brief. Het briefstembiljet is herkenbaar en wijkt door een andere kleurbalk af van het reguliere stembiljet. Zou dus een briefstembiljet in de stembus van een stemlokaal terecht komen, dan moet het betreffende stembureau zo'n briefstembiljet ter zijde leggen en dus niet meetellen.

Vraag 73

Moeten de leden van het briefstembureau die de dagen voor de verkiezing de vooropening verrichten, ook deze stemmen tellen en verantwoorden in het proces-verbaal op 17 maart? Komt er een apart proces-verbaal "briefstembureau"?

---

¹ Deze verklaring van authenticiteit maakt deel uit van het proces-verbaal en is een veiligheidsmaatregel. Door de ondertekende verklaring hebben de leden van het stembureau, wanneer zij op de tellocatie de telling vervolgen, een extra mogelijkheid om vast te stellen dat het proces-verbaal dat zij op de tellocatie gebruiken identiek is aan het proces-verbaal dat zij in het stemlokaal hebben ingevuld. Het model voor het proces-verbaal van het stembureau (model N 10-1) zal hiertoe worden aangepast.

Antwoord 73

Zowel de vooropening als het tellen dient door leden van het briefstembureau te gebeuren. Het hoeven niet precies dezelfde personen te zijn.

De minister van BZK stelt voor zowel de vooropening als het tellen een model voor het proces-verbaal vast. In die processen-verbaal legt het briefstembureau verantwoording af over de vooropening en de telling.

Vraag 74

Hoe moet worden omgegaan met het verzoek van een kiezer die zijn stempluspas is kwijtgeraakt? Er valt hier toch niet te controleren of zij hun stempluspas mogelijk met briefstemmen al hebben gebruikt, als zij dit op de vrijdag voor de verkiezingen aanvragen. Er zou dus tweemaal een stem uitgebracht kunnen worden.

Antwoord 74

Het in de vraag geschetste scenario zal zich niet kunnen voordoen. In het wetsvoorstel wordt namelijk geregeld dat de termijn voor het aanvragen van een vervangende stem(plus)pas wordt vervroegd naar vrijdag 12 maart om 17:00 uur. Het register ongeldige stempassen wordt dus na vrijdag 12 maart (17:00 uur) gemaakt. De vooropening door het briefstembureau kan beginnen zodra het register ongeldige stempassen is opgemaakt en het briefstembureau daarover beschikt.

Vraag 75

Is er bij de drukkers geverifieerd of het hun lukt om bij de bestaande dag van kandidaatstelling op tijd de bijzondere stembiljetten en overige benodigde briefstembescheiden te drukken voor de groep 70-plussers en heeft dit nog effect op het moment waarop deze bescheiden bij de kiezers kunnen worden bezorgd?

Antwoord 75

Ja, dat is gebeurd. Naar verwachting ontvangen de kiezers tussen 26 februari en 11 maart de briefstembescheiden.

Vraag 76

Wanneer moet een gemeente besluiten hoeveel briefstembureaus er worden ingericht?

Antwoord 76

Het ministerie van BZK zal gebaseerd op het aantal briefstemmen dat mogelijk wordt uitgebracht, richtinggevend voor gemeenten in kaart brengen hoeveel briefstembureauleden er nodig zullen zijn. Burgemeester en wethouders dienen minimaal één briefstembureau in te stellen en daarvoor briefstembureauleden te benoemen.

Vraag 77

Welke eisen worden er gesteld aan een afgiftepunt voor briefstemmen?

Antwoord 77

In de wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 wordt geregeld dat de afgiftepunten vanaf woensdag 10 maart 2021 open moeten zijn tussen 09:00 uur en 17:00 uur. Op 17 maart moeten de afgiftepunten van 07:30 uur tot 21:00 uur open zijn. Burgemeester en wethouders kunnen zelf bepalen of een of meer afgiftepunten ook open worden gesteld op een of meer avonden (bijvoorbeeld koopavonden) en/of in het weekend. De afgiftepunten moeten makkelijk te bereiken zijn voor deze groep kiezers. Ten minste veertien dagen voor de dag van de stemming moet door de burgemeester bekend worden gemaakt waar de afgiftepunten zijn.

Vraag 78

In de memorie van toelichting staat dat de afgiftepunten open zijn "vanaf woensdag 10 maart 2021 van 09.00 uur tot 17.00 uur en op 17 maart tot 21.00 uur". Moeten ze dus ook op zaterdag en zondag open zijn?

Antwoord 78

Burgemeester en wethouders kunnen zelf bepalen of een of meer afgiftepunten ook open worden gesteld op een of meer avonden (bijvoorbeeld koopavonden) en/of in het weekend..

Vraag 79

Moeten alle ingeleverde briefstemmen bij de afgiftepunten alleen worden voorzien van een datumstempel en kunnen ze op een later moment worden geadministreerd (als ze op een centrale locatie aangekomen zijn), of moet ieder inleverpunt een eigen administratie voeren?

Antwoord 79

Alle briefstemmen die bij een afgiftepunt worden afgegeven moeten worden voorzien van een datumstempel en een handtekening.

Vraag 80

Moet er bij de afgiftepunten ook iemand (of moet dit per se een aangewezen stembureaulid zijn) constant toezicht houden op de stembus, of is een stembus helemaal niet nodig?

Antwoord 80

Bij het afgiftepunt moet er iemand aanwezig zijn om de briefstemmen in ontvangst te nemen. Het is niet noodzakelijk dat dit een briefstembureaulid is. Deze persoon neemt de briefstem in ontvangst namens het briefstembureau en zet er een datumstempel en handtekening op.

Vraag 81

Kan een afgiftepunt overal worden ingericht? Bijvoorbeeld ook bij de informatiebalie van een supermarkt?

Antwoord 81

Het is de bedoeling dat gemeenten meerdere afgiftepunten inrichten en bij voorkeur op locaties die makkelijk te bereiken zijn voor de groep kiezers die per brief mag stemmen. Bij voorkeur gaat het ook om plekken waar niet te veel andere mensen komen, zodat het voor deze groep kiezers geen drempel is om op deze plek hun briefstem af te geven.

Vraag 82

Is het de bedoeling dat gemeenten aparte bestanden aanleveren aan de drukkers voor de 70-plussers en de rest van de kiezers?

Antwoord 82

De verantwoordelijkheid voor het bepalen wie briefstembescheiden moet ontvangen ligt bij de gemeente. De gemeente moet er daarom zorg voor dragen dat de bestanden op een dusdanige manier bij de drukkers worden aangeleverd dat de drukkers niet zelf nog een selectie hoeven te maken. Het ministerie van BZK heeft overigens recent Procura, Centric en PinkRocade geïnformeerd over de (komende) wetwijzigingen.

Vraag 83

Stel er komt op de 17e nog een enveloppe binnen, waar alleen het stembiljet maar niet de stempluspas in zit. Wat doen we dan met het stembiljet? Bellen we de kiezer dat deze alsnog met de stempluspas naar het stembureau kan en vernietigen we het briefstembiljet?

Antwoord 83

Wanneer bij het openen van de retourenveloppe blijkt dat er geen stempluspas in zit, dan moet de briefstem terzijde worden gelegd. De betreffende briefstem wordt dan niet betrokken bij de stemopneming. Het stembiljet wordt dus ook niet in de stembus gedaan en dus ook niet meegeteld. Met de kiezer wordt geen contact opgenomen, dat zou overigens in deze casus ook niet mogelijk zijn aangezien de stempluspas ontbreekt.

Vraag 84

De 70+'ers krijgen hun briefstembescheiden verspreid over een termijn van meerdere weken. Dat gaat ervoor zorgen dat gemeenten veel vragen krijgen van kiezers die vragen waar hun briefstembescheiden blijven.

Antwoord 84

Het ministerie van BZK zal voorlichting geven aan kiezers van 70 jaar en ouder over het stemmen per brief. Onderdeel daarvan is informatie over wanneer de stembescheiden zullen worden ontvangen. Dit met het doel zo veel als mogelijk te voorkomen dat kiezers onnodig hierover vragen gaan stellen aan de gemeente.

Vraag 85

In de consultatieversie van het wetsvoorstel staat dat het briefstembiljet met vier kleuren mag worden ingevuld. Risico is dat briefstembureaus daar heel verschillend mee omgaan (zeer streng of

juist zeer soepel). Je zou ook kunnen regelen dat de stem geldig is als ondubbelzinnig blijkt wat de bedoeling van de kiezer is.

Antwoord 85

Het wetsvoorstel is op dit punt aangepast. Er worden geen specifieke kleur(en) voorgeschreven waarmee het briefstembiljet moet worden ingevuld.

Vraag 86

Moeten er nog aanpassingen aan de stembussen worden aangebracht vanwege het formaat van de enveloppe met het briefstembiljet?

Antwoord 86

Gemeenten moeten er rekening mee houden dat de briefstem door de kiezer wordt teruggestuurd in een C5Plus-enveloppe (afmeting 23,5 x16,6 cm). Het briefstembiljet moet de kiezer in een C5-enveloppe stoppen. Die is iets kleiner dan de C5Plus-enveloppe. De afmeting van een C5-enveloppe is 22.9 x 16.2 cm. De C5Plus en de C5 enveloppe past waarschijnlijk niet in de gleuf van de stembussen die gemeenten in de stemlokalen gebruiken.

Gemeenten moeten dus voor de briefstembureaus stembussen beschikbaar hebben die geschikt zijn voor een C5-enveloppe. Als gemeenten bij de afgiftepunten ook eens stembus willen gebruiken dan moet die geschikt zijn voor een C5plus enveloppe.

Vraag 87

Waarom kan de vooropening pas starten na het opmaken van het Register Ongeldige Stempassen (ROS)?

Antwoord 87

Op die manier kan een kiezer niet twee keer een stem uit brengen (in casu per brief en in het stemlokaal). Het kan gebeuren dat een kiezer die al een briefstem heeft uitgebracht, alsnog een vervangende stempluspas aanvraagt om ook in het stemlokaal te kunnen stemmen. Doordat pas na het opmaken van het ROS de vooropening wordt gedaan, is de eerste stempluspas van deze kiezer (omdat hij een vervangende heeft aangevraagd) in het ROS terug te vinden.

Vraag 88

Wat is de toegevoegde waarde van het plaatsen van een handtekening op de stempluspas die meegestuurd moet worden met de briefstem? Moet de gemeente die ergens mee verifiëren? Wat als er geen handtekening op die pas staat? Moet de briefstem dan terzijde worden gelegd?

Antwoord 88

De kiezer moet de stempluspas ondertekenen. Met de ondertekening van de stempluspas verklaart de kiezer dat hij het briefstembiljet persoonlijk heeft ingevuld. Op de stempluspas zal uitdrukkelijk worden vermeld dat misbruik, zoals iemand die zich uitgeeft voor een andere kiezer, strafbaar is. Mochten er aanwijzingen zijn voor fraude, dan kan de pas in het kader van een strafrechtelijk onderzoek door experts bekeken worden, en kan in dat verband ook worden nagegaan of de handtekening daadwerkelijk door de kiezer zelf is gezet. Het ontbreken van een handtekening leidt er niet toe dat het briefstembureau de retourenveloppe (met daarin de briefstem) terzijde moet leggen, met als gevolg dat de stem niet meetelt. De reden is dat sommige kiezers niet in staat zijn om zelf een handtekening te zetten. Het stembiljet van een kiezer die zijn pas niet heeft ondertekend, hoeft dus niet terzijde te worden gelegd.

Vraag 89

Wat gebeurt er als bij de vooropening blijkt dat er 1 stempluspas en 2 briefstembiljetten in de enveloppe zitten?

Antwoord 89

Aangenomen wordt dat in dit geval de briefstembiljetten dan niet in de gesloten stembiljettenveloppe zitten. In dat geval worden de 2briefstembiljetten terzijde gelegd.

Vraag 90

In het wetsvoorstel staat dat de afgiftepunten op de dag van de stemming open moeten zijn tot 21 uur, en dat de stembiljetten om 22 uur bij het briefstembureau moeten zijn afgeleverd. Dat uur zal niet in alle gemeenten voldoende zijn.

Antwoord 90

Het wetsvoorstel luidt nu anders. Er is opgenomen dat de briefstemmen onverwijld na 21 uur moeten worden overhandigd aan het briefstembureau.

Vraag 91

Vanaf wanneer mogen de briefstemmen worden geteld?

Antwoord 91

Het tellen van de briefstemmen gebeurt op woensdag 17 maart 2021. Vanaf 7.30 uur of een door burgemeester en wethouders vast te stellen later tijdstip kan er gestart worden met tellen. Voorwaarde daarbij is dat de vooropening al heeft plaatsgevonden. Het tellen gebeurt in het openbaar op een of meer centrale locaties in de gemeente. Als het tellen voor 21.00 uur gereed is moet het briefstembureau schorsen. De uitkomst van de telling mag namelijk niet voor 21.00 uur bekend worden gemaakt.

Vraag 92

Met welke openingstijden moeten gemeenten rekening houden voor de stemlokalen waarin vervroegd kan worden gestemd?

Antwoord 92

De stembureaus voor vervroegd stemmen zijn op maandag 15 en dinsdag 16 maart open van 07:30 uur tot 21:00 uur (dezelfde openingstijden als de stembureaus op de reguliere dag van stemming). Op de maandag en de dinsdag moeten ten minste het wettelijk voorgeschreven aantal stemlokalen open zijn van 07:30 tot 21:00 uur. Daarbovenop kunnen burgemeester en wethouders een of meer bijzondere of mobiele stembureaus voor vervroegd stemmen aanwijzen, met afwijkende openingstijden.

Vraag 93

In de brief aan de Tweede Kamer is het aantal stemlokalen gebaseerd op het aantal kiesgerechtigden, terwijl het aantal stemlokalen in de consultatie-versie van het wetsvoorstel is gebaseerd op het aantal inwoners van een gemeenten. Kunt u duidelijkheid geven of het aantal stemlokalen is gebaseerd op het aantal inwoners of op het aantal kiesgerechtigden?

Antwoord 93

Het aantal stemlokalen dat minimaal geopend moet worden voor het vervroegd stemmen wordt bepaald op basis van het aantal kiesgerechtigden in een gemeente, volgens het volgende schema:

- gemeenten met minder dan 10.000 kiesgerechtigden: ten minste 1 locatie voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met 10.000 tot 30.000 kiesgerechtigden: ten minste 2 locaties voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met 30.000 tot 60.000 kiesgerechtigden: ten minste 4 locaties voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met 60.000 tot 100.000 kiesgerechtigden: ten minste 8 locaties voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met 100.000 tot 350.000 kiesgerechtigden: ten minste 10 locaties voor vervroegd stemmen;
- gemeenten met meer dan 350.000 kiesgerechtigden: ten minste 20 locaties voor vervroegd stemmen.

Vraag 94

Worden op maandag en dinsdagavond al stemmen geteld?

Antwoord 94

Nee. Op de dagen van vervroegd stemmen worden de stemmen niet geteld. Het tellen van de stemmen vindt uitsluitend plaats op woensdag 17 maart 2021 op een door burgemeester en wethouders te bepalen locatie.

Vraag 95

Mogen de stemmen die zijn uitgebracht in de stembureaus op maandag en dinsdag, al eerder worden geteld dan 21:00 uur op woensdag 17 maart?

Antwoord 95

Ja. Net als het tellen van de briefstemmen mag ook het tellen van de stemmen die op maandag en dinsdag zijn uitgebracht, beginnen op woensdag 17 maart om 07:30 uur of een door burgemeester en wethouders vast te stellen later tijdstip. Het tellen gebeurt in het openbaar op een of meer door burgemeester en wethouders te bepalen locaties. De burgemeester brengt de locatie en het aanvangstijdstip ten minste veertien dagen voor de stemming ter openbare kennis. De voorzitter van het stembureau mag de uitkomst van de telling pas woensdag na 21:00 uur bekend maken. Zo wordt voorkomen dat er al uitkomsten bekend worden terwijl kiezers op 17 maart nog aan het stemmen zijn.

Vraag 96

Moeten op maandag en dinsdag dezelfde stemlokalen worden gebruikt? Of mogen op maandag andere stemlokalen worden gebruikt dan op dinsdag?

Antwoord 96

Gemeenten mogen ervoor kiezen om op maandag andere stemlokalen te gebruiken dan op dinsdag. Wel moet op beide dagen het minimumaantal voorgeschreven stemlocaties open zijn.

Vraag 97

Mogen voor het vervroegd stemmen ook stemlokalen worden ingezet die op woensdag worden gebruikt als stemlokaal of moeten dit andere locaties zijn?

Antwoord 97

Er mag voor het stemmen op 15, 16 en 17 maart gebruik worden gemaakt van hetzelfde stemlokaal.

Vraag 98

Moet er bij een stembureau dat vervroegd open is dan voor elke dag een proces-verbaal opgemaakt en ingeleverd worden bij de gemeente?

Antwoord 98

Ja. Elke dag dat een stembureau zitting houdt (of dat nu op maandag 15, dinsdag 16 of woensdag 17 maart is), is sprake van een ander stembureau, dat ook een eigen proces-verbaal moet opmaken. Het is mogelijk dat dezelfde personen op verschillende dagen lid zijn van een stembureau, maar het betreft steeds een ander stembureau, dat ook een afzonderlijk proces-verbaal invult.

Elk proces-verbaal omvat altijd zowel de stemming als de telling. Dus de stembureaus voor vervroegd stemmen vullen op de dag waarop vervroegd wordt gestemd (maandag 15 of dinsdag 16 maart) het ene deel van het proces-verbaal in, en op woensdag 17 maart, na de telling, het andere deel (inclusief de resultaten van de telling). De personen die op woensdag de telling verrichten, hoeven niet dezelfde personen te zijn als de personen die op maandag of dinsdag zitting hadden tijdens de stemming. Net zoals een stembureau op de reguliere dag van de stemming (woensdag 17 maart) ook verschillende shifts met verschillende leden kan hebben.

Vraag 99

Is het de bedoeling dat een stembureau dat op meerdere dagen geopend is, op iedere dag een ander stembureaunummer krijgt?

Antwoord 99

Een stembureau kan niet meerdere dagen geopend zijn. Op de twee dagen van vervroegd stemmen dient er elke dag een ander stembureau te worden ingesteld. Deze moeten dus ook van elkaar te onderscheiden zijn, krijgen elk een eigen stembureaunummer en maken elk een apart proces-verbaal op.

Vraag 100

Mogen gemeenten op de dagen van vervroegd stemmen ook mobiele en/of bijzondere stembureaus instellen?

Antwoord 100

Ja. In de wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 wordt geregeld dat gemeenten op deze dagen ook mobiele en/of bijzondere stembureaus, al dan niet met beperkte toegang, mogen aanwijzen. Voorwaarde is wel dat de gemeente ten minste het wettelijk voorgeschreven aantal stembureaus voor vervroegd stemmen van 07:30 uur tot 21:00 uur aanwijst. Een mobiel en/of bijzonder stembureau komt dus altijd bovenop het aantal stembureaus dat een gemeente wettelijk moet aanwijzen.

Vraag 101

Moeten de stembureauleden die maandag of dinsdag zitting hebben op een stembureau ook op woensdagavond de stembiljetten van dat stembureau tellen? Wat als al die leden op 17 maart ziek/verhinderd zijn? Op welke locatie moeten zij dan tellen?

Antwoord 101

De stemmen die uitgebracht zijn op maandag 15 of dinsdag 16 maart worden geteld op woensdag 17 maart door hetzelfde stembureau. De personen die op woensdag de telling verrichten, hoeven niet dezelfde personen te zijn als de personen die op maandag of dinsdag zitting hadden tijdens de stemming. Net zoals een stembureau op de reguliere dag van de stemming (woensdag 17 maart) ook verschillende shifts met verschillende leden kan hebben.

Overigens wordt in het wetsvoorstel tot wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 geregeld dat stemmen die zijn uitgebracht op 15 en 16 maart, al op 17 maart vanaf 07:30 uur mogen worden geteld. De stemopneming gebeurt in de openbaarheid. De voorzitter van het stembureau maakt geen uitkomsten bekend vóór woensdag 17 maart om 21:00 uur. Zo wordt voorkomen dat kiezers die hun stem nog moeten uitbrengen, kunnen worden beïnvloed door vroegtijdig bekendgemaakte uitslagen.

Vraag 102

De stembureaus voor vervroegd stemmen mogen op woensdag 17 maart al om 07:30 uur beginnen met tellen. Als een of meer stembureaus al eerder dan 21:00 uur (bijvoorbeeld om 10:00 uur) klaar zijn met tellen, wanneer kan de voorzitter dan de uitslag bekendmaken? En wanneer moeten de stembureauleden het proces-verbaal ondertekenen?

Antwoord 102

Is een stembureau op woensdag 17 maart eerder dan 21:00 uur klaar met tellen, dan moet de voorzitter de zitting schorsen, nadat hij aan de aanwezige belangstellenden de locatie en het tijdstip (21:00 uur) bekend heeft gemaakt waarop de zitting wordt hervat. Ten minste het wettelijk voorgeschreven minimumaantal van vier stembureauleden (inclusief de voorzitter) zullen dus om 21:00 uur terug moeten komen, waarna de voorzitter de uitslag bekend kan maken aan de aanwezige kiezers, de aanwezige kiezers eventuele bezwaren kunnen maken en alle leden van het stembureau het proces-verbaal kunnen ondertekenen.

Vraag 103

Zodra het stembureau gesloten is op de eerste verkiezingsdag en tweede verkiezingsdag, mogen wij de uitgebrachte stemmen dan overhevelen naar de blauwe boxen die afgesloten worden om de uitgebrachte stemmen makkelijk te kunnen vervoeren en opslaan tot de laatste dag van de verkiezingen waar ze gezamenlijk met de andere stemmen worden geteld?

Antwoord 103

Nee. Op de dagen van vervroegd stemmen (maandag en dinsdag) mogen de stembussen niet worden geopend. Dit gebeurt pas bij de stemopneming op woensdag 17 maart. Tot die tijd moeten de stembussen gesloten blijven en op een veilige manier worden opgeslagen.

Vraag 104

Moet er per dag een nieuwe stembus gebruikt worden?

Antwoord 104

Ja. Elke dag wordt er een ander stembureau ingesteld. Daarom moet er ook elke dag een nieuwe lege stembus worden gebruikt.

Vraag 105

Klopt het dat de stembureaus op maandag en dinsdag alleen open zijn voor inwoners van de eigen gemeente? Dus geen kiezers met kiezerspas?

Antwoord 105

Nee, dat klopt niet. Het blijft voor kiezers mogelijk om op de dagen van vervroegd stemmen hun stem uit te brengen met een kiezerspas.

Vraag 106

Wij willen de stembiljetten van de minimaal 20 stembureaus van 15 en 16 maart, tellen op 18 maart (ook de briefstemmen). Biedt de regelgeving hier ruimte voor?

Antwoord 106

Nee. De stemopneming moet op woensdag 17 maart minimaal op lijstniveau zijn gedaan. Wel mogen de briefstemmen en de stemmen die zijn uitgebracht op 15 en 16 maart, op 17 maart al vanaf 07:30 uur worden geteld.

Vraag 107

Wij zijn van plan om centraal stemmen te tellen. Kunnen de stemmen die zijn uitgebracht op maandag en dinsdag dan ook geteld worden op die locatie op donderdag 18 maart?

Antwoord 107

Nee. In de gemeenten die meedoen aan het experiment met centraal tellen, tellen de stembureaus op woensdag 17 maart de stemmen uitsluitend op lijstniveau. Deze telling op lijstniveau kan voor de stemmen die zijn uitgebracht op 15 en 16 maart, al beginnen op woensdag 17 maart vanaf 07:30 uur. Op donderdag 18 maart verricht het gemeentelijk stembureau de telling op kandidaatsniveau.

Let op: voor briefstembureaus geldt een uitzondering! De briefstembureaus tellen op woensdag 17 maart de stemmen op lijst- én kandidaatsniveau, óók in gemeenten die meedoen aan het experiment met centraal tellen. Het gemeentelijk stembureau telt, na de centrale stemopneming, de resultaten van de briefstembureaus op bij zijn eigen resultaat, om zo het gemeentelijk totaal te kunnen bepalen. Uiteraard worden de modellen van de processen-verbaal hierop aangepast.

Vraag 108

Wat als er niet voldoende locaties beschikbaar zijn voor het tellen?

Antwoord 108

Wanneer een gemeente problemen heeft met het vinden van geschikte stem- en/of tellocaties kan contact worden opgenomen met het ondersteuningsteam stemlokalen via teamstemlokalen@ictu.nl.

Vraag 109

Is het verplicht om de data voor vervroegd stemmen te melden op de verkiezingsborden?

Antwoord 109

Nee. Dit is niet verplicht.

Vraag 110

Mogen gemeenten op 15 en 16 maart al opkomstcijfers bekend maken?

Antwoord 110

Ja. Net als gedurende de dag van stemming (17 maart) mogen er op 15 en 16 maart tussentijds opkomstcijfers bekend worden gemaakt.

Vraag 111

Is het verplicht om de opkomstcijfers van 15 en 16 maart te publiceren?

Antwoord 111

Nee. Er is geen verplichting om opkomstcijfers te publiceren op 15 en 16 maart.

Vraag 112

Wat is bij vervroegd stemmen de laatste dag (wat zijn de laatste dagen) waarop schriftelijk een volmacht, kiezerspas en vervangende stempas kunnen worden aangevraagd? En wat geldt voor de mondelinge aanvragen, 12 maart 12:00 uur of 12 maart 17:00 uur?

Antwoord 112

Een vervangende stempas en een kiezerspas kunnen voor de komende Tweede Kamerverkiezing zowel schriftelijk als mondeling worden aangevraagd tot uiterlijk vrijdag 12 maart, 17:00 uur. Ook de aanvraag om bij schriftelijke volmacht te stemmen kan worden ingediend tot uiterlijk vrijdag 12 maart, 17:00 uur.

Vraag 113

Waaruit bestaat de bezetting van het briefstembureau? Wordt dit gelijk gesteld aan het reguliere stembureau? / Hoe ziet de bezetting van het briefstembureau op woensdag eruit?

Antwoord 113

Zie Factsheet: Samenstelling en Taken briefstembureau

Vraag 114

Heeft dit bureau ook een aangewezen lokaal nodig?

Antwoord 114

Het briefstembureau houdt zitting op een locatie (dus een ruimte in een gebouw). Die locatie moet openbaar gemaakt worden zodat iedereen die dat wil bij de zitting aanwezig kan zijn.

Vraag 115

Hoeveel briefstembureaus moet de gemeente instellen?

Antwoord 115

Het is aan de gemeente om te bepalen hoeveel briefstembureaus er worden ingesteld. Het ministerie van BZK adviseert in ieder geval twee briefstembureaus in te stellen. Eén briefstembureau om de stemopneming uit te voeren van de briefstemmen die tot en met dinsdag 16 maart 2021 worden ontvangen en één briefstembureau om de stemopneming uit te voeren van de briefstemmen die op 17 maart 2021 binnenkomen (die briefstemmen kunnen immers op 17 maart tot 21.00 uur worden afgegeven).

Vraag 116

Houdt het briefstembureau op maandag, dinsdag en woensdag hetzelfde nummer (met dezelfde voorzitter)? Aanvullend: komen alle ingeleverde briefstemmen op één proces-verbaal?

Antwoord 116

De wet- en regelgeving bevat hierover geen regels. Als er meerdere briefstembureaus zijn moeten de briefstembureaus van elkaar te onderscheiden zijn. Hoe de gemeente dat doet (nummer, naam, etc) is aan de gemeente.

Vraag 117

Op vrijdag 12 maart 2021 kan er tot 17:00 uur een vervangende stempas worden aangevraagd. De briefstемmers kunnen vanaf 10 maart 2021 hun stem uitbrengen. Dit betekent dat wanneer iemand bijvoorbeeld op 11 maart 2021 zijn stem uitbrengt, hij of zij nog op 12 maart 2021 een vervangende stempas kan aanvragen. De termijn voor de vervangende stempas zou dus moeten zijn dinsdag 9 maart 17:00 uur, toch?

Antwoord 117

Nee, deze aanname is onjuist. De vervangende stempas kan aangevraagd worden tot vrijdag 12 maart, 17.00 uur. Iemand die al een briefstem heeft uitgebracht en op tijd een vervangende stempluspas aanvraagt krijgt die vervangende stempluspas. Het nummer van de oorspronkelijke stempluspas komt in het ROS. Als het briefstembureau de betreffende briefstem opent zal de briefstem ter zijde worden gelegd omdat het nummer van de stempluspas in het ROS voorkomt. Overigens kunnen de briefstемmers al vóór 10 maart hun stem per brief uitbrengen. Dat kan namelijk vanaf het moment dat ze de tweede zending hebben ontvangen en deze terugsturen aan de gemeente.

Vraag 118

De stembus van het briefstembureau is open vanaf maandag 7.30 uur. Het briefstembureau is dan ook niet eerder actief dan maandag 7.30 uur. Is dat een juiste interpretatie van artikel 11b?

Antwoord 118

Nee. De briefstembureaus kunnen namelijk al op maandag 15 maart 2021 zitting houden om de vooropening uit te voeren. Dit kan overigens desgewenst ook al op zaterdag 13 en zondag 14 maart als de gemeente dan al het Register ongeldige stempassen heeft opgemaakt. Het tellen van de briefstemmen kan het briefstembureau niet eerder starten dan woensdag 17 maart, 07.30 uur. Zie ook de factsheets.

Vraag 119

Wordt er landelijk/centraal contact gelegd met de postbezorgers dat zij ervoor zorgen dat de briefstemmen voor 22:00 uur op de dag van de stemming bij het briefstembureau zijn bezorgd?

Antwoord 119

Ja, er is contact gelegd. De briefstemmen die de kiezer uitbrengt moeten binnen zijn op woensdag 17 maart vóór 21.00 uur (en niet voor 22.00 uur).

Vraag 120

Alle bij een afgiftepunt ingeleverde briefstemmen moeten worden voorzien van een datumstempel en handtekening. Hoe zit het met de briefstemmen die per post binnenkomen? Mogen die alleen worden voorzien van een datumstempel?

Antwoord 120

De briefstemmen die de gemeente van PostNL ontvangt moeten ook worden voorzien van een datumstempel en handtekening. Zie de Factsheets.

Vraag 121

Hoeveel afgiftepunten moeten er zijn? / Komt er nog een advies over het aantal afgiftelecaties dat een gemeente moet aanwijzen?

Antwoord 121

De wijziging van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 voorziet erin dat burgemeester en wethouders binnen de gemeente één of meer afgiftepunten aanwijzen waar briefstemmen kunnen worden afgegeven. Er moet dus in een gemeente minimaal 1 afgiftepunt zijn. Het advies is om er rekening mee te houden dat de opkomst onder ouderen over het algemeen wat hoger is dan gemiddeld. Veiligheidshalve dient er rekening mee te worden gehouden dat een groot deel van de kiesgerechtigden van 70 jaar dat per brief stemt de briefstem bij een afgiftepunt afgeeft. Verder ligt het voor de hand om in elk geval een afgiftepunt in te richten op het gemeentehuis en eventuele stadsdeelkantoren/wijkcentra, en eventueel aanvullend een of meer afgiftepunten in te richten in buurten waar relatief veel ouderen wonen en/of op centrale plekken die goed bereikbaar zijn voor personen van 70 jaar en ouder.

Vraag 122

Waarom moeten de afgiftepunten voldoen? Is dit alleen een stembus (onder toezicht) of kan de kiezer met zijn/haar stempluspas daar ook vervangende briefstembescheiden vragen en krijgen?

Antwoord 122

Zie de Factsheets. Bij een afgiftepunt kan alleen:

- De briefstem worden afgegeven en
- Vervangende exemplaren worden opgehaald van het briefstembiljet, de retourenveloppe, de enveloppe voor het briefstembiljet en de uitleg over briefstemmen.

Bij een afgiftepunt kan geen vervangende stempluspas worden aangevraagd.

De afgiftepunten moeten tijdens de openingstijden altijd bemensd zijn en goed toegankelijke locaties zijn die makkelijk te bereiken zijn voor het afgeven van de briefstemmen.

Vraag 123

Is het toegestaan om een afgiftepunt in de gemeente te openen dat op minimale tijden is geopend (dus van 10 t/m 16 maart van 09:00-17:00 en op 17 maart van 07:30-21:00 uur) en daarnaast twee afgiftepunten die op verschillende ochtenden van 08:30-11:30 uur zijn geopend? Mogen de afgiftepunten voor het briefstemmen ook mobiele afgiftepunten zijn, met beperkte afgiftetijden?

Antwoord 123

De Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 gaat uit van afgiftepunten die van woensdag 10 maart t/m dinsdag 16 maart 2021 ten minste tussen 09:00 uur en 17:00 uur open zijn. Op 17 maart moeten de afgiftepunten van 07:30 uur tot 21:00 uur open zijn.

De gemeenten kunnen de openingstijden bij de afgiftepunten verruimen. Bijvoorbeeld door de afgiftepunten 's avonds open te stellen en of op zaterdag 15 en op zondag 16.

Op de uitleg aan de kiezers die bij de 2^e zending wordt gevoegd kunnen alleen de minimumopeningstijden worden vermeld (informatie bij de 2^e zending is noodgedwongen voor alle gemeenten gelijk).

Vraag 124

Is het mogelijk om in een verzorgingstehuis, woonzorgcomplex of verpleegtehuis een afgiftepunt voor briefstemmen in te richten?

Antwoord 124

Het is mogelijk om in een verzorgingstehuis, woonzorgcomplex of verpleegtehuis een afgiftepunt in te richten waar briefstemmen kunnen worden afgegeven.

Vraag 125

Kunnen in verzorgingstehuizen besloten afgiftepunten worden ingesteld? (zou mooi alternatief zijn voor arbeidsintensieve speciale stembureaus)

Antwoord 125

Een afgiftepunt is geen stemlokaal waar iedereen die dat wil aanwezig kan zijn om de stemming waar te nemen.

Een persoon die een briefstem wil afgeven moet toegang kunnen hebben tot het afgiftepunt. Als dat mogelijk is in een verzorgingstehuis dan kan daar een afgiftepunt worden ingericht.

Een afgiftepunt is geen vervanging voor een stemlokaal met beperkte toegang. Een dergelijk stemlokaal biedt immers kiezers die niet per brief willen stemmen de mogelijkheid om zelf te stemmen.

Vraag 126

Moet de stembus van het afgiftepunt elke avond worden opgehaald of mag die op de locatie blijven staan?

Antwoord 126

De briefstemmen die zijn ontvangen op een afgiftepunt moeten na sluiting worden overgebracht naar de locatie waar de briefstemmen veilig worden bewaard en opgeslagen. Zie punt 2 van deze nieuwsbrief en zie de factsheets.

Vraag 127

Moet er bij het briefstemmen elke dag een andere stembus naar de afgiftelocatie of kan er gebruik worden gemaakt van 1 stembus die elke dag weer naar de afgiftelocatie wordt gebracht?

Antwoord 127

De Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 schrijft niet voor dat er stembussen bij de afgiftelocaties moeten staan. Bij een afgiftepunt moet een zogenoemde transportbox staan met een slot. De transportbox moet dus afsluitbaar zijn. De briefstemmen worden in de transportbox vervoerd en veilig opgeslagen/bewaard tot dat de briefstemmen kunnen worden overgedragen aan de briefstembureaus. Zie punt 2 van deze nieuwsbrief en zie de factsheets.

Vraag 128

Hoe ziet het proces van overbrengen van de briefstemmen vanuit het afgiftepunt naar het briefstembureau eruit? Mag dit in transportboxen? Komt hiervoor nog een proces-verbaal aan te pas oid?

Antwoord 128

Zie het antwoord op de vorige vraag. De persoon die het afgiftepunt bemenst vult een zogenoemd verslag in waarin wordt genoteerd hoeveel retourenveloppen op de betreffende dag zijn ontvangen

op het afgiftepunt. Voor het verslag wordt een model vastgesteld dat in de loop van januari in de toolkit (www.verkiezingentoolkit.nl) zal worden geplaatst.

Aan de hand van het verslag van het afgiftepunt krijgt de gemeente (per dag) inzicht in de binnengekomen briefstemmen.

Vraag 129

De ingeleverde briefstemmen moeten dagelijks op de afgiftepunten geteld worden. Moet dit in een officieel document vastgelegd worden?

Antwoord 129

Zie het antwoord op de vorige vraag.

Vraag 130

Komen er turflijsten voor de diverse stappen in het proces? (bv tbv overbrengen van aantal briefstemmenveloppen van afgiftepunt naar andere (tel)locatie)

Antwoord 130

Zie het antwoord op vraag 128.

Vraag 131

Moet de overdracht van deze briefstemmen naar het briefstembureau (zal veelal het gemeentehuis zijn) op een voorgeschreven wijze gebeuren?

Antwoord 131

De gemeente moet op het moment dat de zitting van het briefstembureau begint, de ontvangen briefstemmen aan het briefstembureau overdragen. De briefstemmen worden overgedragen in de afgesloten transportboxen waarin de briefstemmen ook zijn bewaard/opgeslagen.

Vraag 132

De afgiftepunten uit artikel 11d zijn geopend vanaf woensdag 10 maart 9 uur. Nu deze retourenveloppen zijn afgegeven ten behoeve van het briefstembureau, is het dan toegestaan dat de ingeleverde briefstemmen bij de afgiftepunten op 10 t/m 14 maart elke avond na 17 uur worden overhandigd aan de burgemeester zodat deze briefstemmen beveiligd kunnen worden opgeslagen in het gemeentehuis? De burgemeester draagt daarna zorg voor het tijdig overdragen aan het briefstembureau.

Antwoord 132

Zie punt 2 van deze nieuwsbrief.

Vraag 133

De burgemeester draagt de op 10 maart t/m 14 maart verzamelde briefstemmen op maandag 15 maart om 7.30 uur over aan het briefstembureau. Hetzelfde ritueel herhaalt zich op dinsdag (voor de maandagavond ingeleverde briefbescheiden) en woensdag (voor de op dinsdagavond ingeleverde stembescheiden) en woensdagavond (voor de op woensdagavond ingeleverde briefstembescheiden). Is dit de juiste interpretatie van 11f?

Antwoord 133

Er is alleen sprake van overdracht aan een briefstembureau als het briefstembureau een vooropening houdt. Dus er wordt alleen (in deze casus) iets op 15 maart om 7.30 uur overgedragen aan het briefstembureau als op dat tijdstip het briefstembureau in het openbaar met de vooropening van de briefstemmen gaat beginnen.

Vraag 134

Stel dat wij in maart per brief kunnen stemmen, en ook al op 15 en 16 maart. Dan kan zich het probleem voordoen dat iemand in de tussentijd overlijdt. Het CBS weet hoeveel mensen per dag gemiddeld overlijden. Theoretisch kan het gebeuren dat een partij een extra zetel haalt dankzij de stem van een overledene. Hoe daarmee om te gaan?

Antwoord 134

Op de dag van kandidaatstelling wordt bepaald wie kiesgerechtigd is. Die kiezers mogen stemmen. Bij de verkiezing van de Tweede Kamer mogen kiezers van 70 jaar en ouder per brief stemmen. Als een kiezer vóór 17 maart een briefstem uitbrengt en overlijdt ná het opmaken van het ROS telt de stem mee voor de uitslag.

Vraag 135

Is artikel 17e (schorsing stemopneming ter voorkoming van onjuistheden) ook van toepassing op het briefstembureau?

Antwoord 135

Ja. De in art. 17e geregelde mogelijkheid tot schorsing van de stemopneming ter voorkoming van onjuistheden is ook van toepassing op briefstembureaus. Schorsing is pas mogelijk als de stemmen op lijstniveau zijn geteld.

Vraag 136

In de tekst bij Artikel 11b lid 1 staat dat briefstembureaus zitting kunnen houden vanaf twee dagen voor de dag van de stemming. Wat is het verschil met een afgiftepunt?

Antwoord 136

Een afgiftepunt is geen briefstembureau. Het afgiftepunt is de plek waar kiezers hun briefstem kunnen afgeven.

Het briefstembureau controleert de kiesgerechtigheid en telt de stemmen. De gemeente bewaart deze en slaat deze beveiligd op. Het briefstembureau is het orgaan dat de vooropening doet en de stemmen telt.

Vraag 137

Wat is het voordeel van een vooropening na het opmaken van het ROS? Anders dan dat dit niet op een later moment gedaan hoeft te worden en het openen enigszins gespreid kan worden.

Antwoord 137

Zolang het ROS niet is opgemaakt kan het briefstembureau geen vooropening houden. Het ROS zal bij de Tweede Kamerverkiezing hoe dan ook voor maandag 15 maart 2021 opgemaakt moeten zijn. Immers op maandag 15 maart mogen kiezers vervroegd stemmen in de stemlokalen en daarvoor moeten de stembureaus kunnen beschikken over het ROS.

Vraag 138

Komt er ook een extra flyer over briefstemmen in het mailingpack? / Krijgen wij een bijsluiters voor het stembuspakket? Of moeten wij deze zelf opstellen?

Antwoord 138

De kiezer krijgt bij zijn stembescheiden uitleg over het stemmen per brief. Zie factsheet Briefstembescheiden.

Vraag 139

Waarom moeten er meerdere briefstemafgiftepunten worden ingericht? We mogen er toch vanuit gaan dat er een landelijk dekkend netwerk van brievenbussen is? (MvT, p. 9)

Antwoord 139

Het inrichten van afgiftepunten is een wettelijke verplichting. De afgiftepunten zijn bedoeld voor kiezers die zelf willen vaststellen dat de briefstem is ontvangen én voor kiezers die zo lang mogelijk willen wachten (vanwege de verkiezingscampagnes) met het uitbrengen van de briefstem.

Vraag 140

Kiezers mogen hun briefstem ook bij een gewoon stembureau afgeven. Ik voorzie dat bij de doelgroep nogal eens gaat gebeuren dat zij met een ingevuld briefstembiljet naar een regulier

stembureau komen omdat ze denken dat dat de bedoeling is. Mogen deze mensen ook verzocht worden om het briefstembiljet weer mee te nemen en een gewoon stembiljet in te vullen? (MvT p. 10)

Antwoord 140

Het afgeven van een briefstem bij een gewoon stembureau is een uitzonderings situatie. Het is niet de bedoeling dat kiezers dat doen. In de voorlichting zal ook niet op die mogelijkheid worden gewezen. Omdat echter niet uit te sluiten is dat een kiezer in een gewoon stembureau komt met de briefstem is in de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19 geregeld hoe het stembureau dan moet handelen.

Vraag 141

Als er bij de gewone stembureaus nog briefstemmen kunnen worden afgegeven, betekent dit dan dat het briefstembureau pas de telling kan afronden als alle stembureaus hun stembescheiden terug naar de gemeente (dan wel opslagpunt) hebben gebracht? Die stemmen moeten dan immers nog door het briefstembureau worden meegeteld? Dit is heel onpraktisch. Mogen we auto's sturen om eventuele briefstemmen die bij reguliere stembureaus worden uitgebracht op te halen? (MvT p.10)

Antwoord 141

Juist vanwege deze situatie adviseert het ministerie van BZK om minimaal twee briefstembureaus in te stellen. Eén briefstembureau dat de stemmen telt die zijn binnengekomen tot en met dinsdag 16 maart. Dat briefstembureau kan op woensdag 17 maart om 07.30 uur beginnen met het tellen van deze stemmen en kan de telling waarschijnlijk afronden voor 21.00 uur. Het andere briefstembureau doet de vooropening van de briefstemmen die op 17 maart worden ontvangen en daarna de telling van deze stemmen. Dit briefstembureau zal de werkzaamheden pas kunnen afronden als alle briefstemmen die voor 21.00 uur bij de gemeente, de afgiftepunten en eventueel de stembureaus zijn binnengekomen zijn geteld.

Vraag 142

De MvT (p. 12) wekt de indruk dat de voorzitter van het briefstembureau om 21.00 uur de uitkomsten moet voorlezen. Vanwege vorige punt is dit wellicht onmogelijk. Moet het 21.00 uur zijn of kan het ook later?

Antwoord 142

De voorzitter van het briefstembureau dat de stemmen heeft geteld die tot en met 16 maart zijn binnen gekomen zal op 17 maart waarschijnlijk om 21.00 of kort daarna de uitkomst van die telling bekend kunnen maken. De voorzitter van het briefstembureau dat de briefstemmen telt die op 17 maart zijn uitgebracht zal, als het tellen nog na 21.00 uur doorloopt, dat later op de avond kunnen doen.

Vraag 143

De briefstemmen mogen pas geteld worden nadat de vooropening is afgerond. Echter er kunnen nog tot 21.00 uur 17 maart briefstemmen binnenkomen? Het lijkt me niet de bedoeling dat er niet voor die tijd geteld mag worden, er is nu toch expliciet geregeld dat dit vanaf 7.30 uur mag op 17 maart? (MvT p.12).

Antwoord 143

Zie de antwoorden op de voorafgaande vragen.

Vraag 144

Met het oog op het vorige punt: er moet een openbare kennisgeving worden gedaan van hoe laat het tellen van de briefstemmen begint. Wat nu als de vooropening uitloopt?

Antwoord 144

Er moet vooraankondiging plaatsvinden van het tijdstip van de zitting van het briefstembureau. Als het tellen niet kan beginnen omdat de vooropening nog niet is afgerond, kan dat aan de aanwezige kiezers worden gemeld.

Vraag 145

Moet Post.nl al een datumstempel laten zetten?

Antwoord 145

Nee. De datumstempel markeert de datum waarop de gemeente de briefstem heeft ontvangen.

Vraag 146

Moet er ook een tijd bij (relevant voor die stemmen die de 17e uitgebracht worden)?

Antwoord 146

Voor de stemmen die tot 17 maart 21.00 uur worden ontvangen hoeft geen tijd te worden genoteerd. De gemeente kan er voor kiezer om bij de stemmen die op de 17^e na 21.00 uur worden ontvangen een tijdstip te noteren.

Vraag 147

Komen er turflijsten voor de diverse stappen in het proces? (bv tbv overbrengen van aantal briefstemmenveloppen van afgiftepunt naar andere (tel)locatie)

Antwoord 147

Bij het afgiftepunt moet het aantal ingeleverde briefstemmenveloppen worden genoteerd. Daar is geen turflijst voor nodig.

Vraag 148

Mag er op 15, 16 en 17 maart een afgiftepunt bij een stembureau worden geopend?

Antwoord 148

Het instellen van een afgiftepunt bij een stembureau kan zorgen voor verwarring bij de kiezer als dit geen duidelijk onderscheiden plekken zijn. Immers, het is dan mogelijk niet duidelijk waar hij of zij met de briefstem heen moet. Daarnaast zou dit tot meer drukte kunnen leiden op deze locatie, omdat er zowel kiezers naar een stembureau gaan, als kiezers een briefstem afgeven. Daarom heeft het de voorkeur dit niet te combineren.

Vraag 149

Wij willen in onze gemeente om straks geen risico te lopen dat stembureauleden door ziekte kort van tevoren afzeggen, graag voor de zekerheid alle ambtenaren door B&W als stembureauleid laten benoemen. Kan dit op grond van de Kieswet? Of moet er altijd sprake zijn van vrijwilligheid en vooraf vrijwillige aanmelding?

Antwoord 149

De Kieswet staat er niet aan in de weg dat ambtenaren door B&W (bij wijze van dienststopdracht) worden aangewezen als stembureauleid. Als werkgever heeft u uiteraard een zorgplicht voor uw medewerkers. Kijk voor de richtlijnen op <https://lci.rivm.nl/kwetsbare-medewerkers>.

Vraag 150

Mag een hoger onderwijsinstelling zoals een hogeschool of ROC een stembureau met beperkte toegang instellen waarbij alleen de eigen studenten daar mogen stemmen? De achterliggende reden is het ontstaan van teveel kruisende looproutes indien het stembureau voor iedereen toegankelijk is.

Antwoord 150

Nee. Stemlokalen met beperkte toegang zijn bedoeld voor locaties die de toegang aan restricties hebben onderworpen vanwege covid-19-protocollen. Daarbij moet vooral worden gedacht aan zorginstellingen, zoals verzorgings- en verpleeghuizen, waar bewoners verblijven met vaak een kwetsbare gezondheid. Door op dergelijke locaties, ondanks de toegangsrestricties, een stemlokaal met beperkte toegang mogelijk te maken, hebben deze bewoners toch een stemmogelijkheid binnen handbereik. Het is ongewenst om een stemlokaal met beperkte toegang aan te wijzen op locaties waar geen sprake is van toegangsrestricties in verband met bewoners met een kwetsbare gezondheid.

Vraag 151

In het Erasmus MC (Academisch ziekenhuis) willen we graag een stembureau openen. Het EMC wil dit ook, maar stelt nog wat voorwaarden. Valt dit onder een stembureau met beperkte toegang? En mag dit ook op 15/16 maart?

Voorwaarden EMC zijn:

- Het is niet toegestaan dat buurtbewoners hier komen stemmen. *Dus geen kiezers oproepen?*
- Stembureaus bij ons is mogelijk, maar onder de voorwaarde dat dit alleen voor medewerkers, patiënten en hun begeleiders is. *Dus uitvoering deurbeleid door EMC zelf?*
- Op de online kaart staat aangegeven dat alleen medewerkers en patiënten mogen stemmen in dit stembureau.

Antwoord 151

Ja, in deze situatie kan een stemlokaal met beperkte toegang worden aangewezen. Het is aan de directie/beheerder van de locatie om te bepalen wie er toegang heeft. Ook op 15/16 maart kan een stemlokaal met beperkte toegang worden aangewezen.

Vraag 152

De kiezers hebben vrijdag 12 maart 2021 tot 17:00 uur de tijd om een vervangende stempas/kiezerspas aan te vragen. De vraag is:

Is de gemeente verplicht om het gemeentehuis open te laten tot 17:00 uur, zodat de kiezer het aan de balie kan aanvragen?

Het zou dan nl. in ons geval alleen online aangevraagd kunnen worden tot 17:00 uur.

Antwoord 152

Ja, de kiezer moet tot 17.00 uur aan het loket een vervangende stempas/kiezerspas kunnen aanvragen. Dit moet in voorkomende gevallen ook zonder afspraak kunnen. Zie ook het antwoord op vraag 25 uit een eerdere nieuwsbrief.

Vraag 153

N.a.v. Antwoord 59 in de nieuwsbrief. In het antwoord staat dat er een faceshield gedragen mag worden wanneer het dragen van een chirurgisch mondneusmasker tot problemen of bezwaren leidt. Moet dit faceshield ook om de 3 uur vervangen worden of volstaat het schoonmaken van het faceshield om de 3 uur?

Antwoord 153

Alle stembureauleden dragen verplicht een chirurgisch mondneusmasker type IIR gedurende de hele zitting in het stembureau en tijdens het tellen. Het is inderdaad zo dat als het dragen van een mondneusmasker voor stembureauleden tot problemen leidt dan, kan – alleen wanneer eenstembureaulid achter een kuchschermbelasting zit – worden volstaan met een faceshield. Dit geldt voor de stembureauleden die zijn belast met de toelating tot de stemming en eventueel het stembureaulid bij de stembus. Stembureauleden die staan bij de ingang van het stembureau en stembureauleden die kiezers met een fysieke beperking helpen dienen een chirurgische mondneus-masker type IIR te dragen tijdens deze werkzaamheden.

Voor de vervanging of schoonmaak van een faceshield zijn geen specifieke richtlijnen. Voor een chirurgisch mondneusmasker geldt wel om deze te vernieuwen:

- minimaal elke 3 uur
- na elke pauze en elk eet- en/of drinkmoment
- als ademhalen moeilijk wordt
- als het mondneusmasker vochtig wordt of beschadigd is.

Vraag 154

Op de stembureaudagen toont de kiezer zijn legitimatiebewijs. Op het stembureau in Vught, tijdens de herindelingsverkiezing, heb ik als stembureaulid zelf ervaren dat een legitimatiebewijs niet goed leesbaar is op afstand. Ook het schijnen van een licht op het legitimatiebewijs had geen effect, het licht van de lamp weerkaatste in het kuchschermbelasting. Mag het legitimatiebewijs ook overgelegd worden? Zo niet, welke maatregelen kunnen we nemen om de leesbaarheid van het legitimatiebewijs te vergroten?

Antwoord 154

Uit de evaluatie van de herindelingsverkiezingen is gebleken dat sommige stembureauleden moeite hebben gehad met het controleren van de identiteitsdocumenten die voor het kuchscherf werden getoond. Dat kwam omdat de afstand tot het kuchscherf dan te groot was om het identiteitsdocument goed te kunnen lezen. Daarnaast is het voor veel kiezers een automatisme om het identiteitsdocument te overhandigen.

Voor de Tweede Kamerverkiezing blijft het voor kiezers mogelijk om hun identiteitsdocument te tonen voor het kuchscherf. Het is verstandig hier de kiezer op te wijzen door een aanwijzing op het kuchscherf. Wel mag er ook aan de kiezer worden gevraagd of hij het identiteitsdocument door het luikje in het kuchscherf naar het stembureaulid wil toeschuiven. Het stembureaulid raakt het identiteitsdocument dan niet aan, maar kan deze dan van dichterbij bekijken. Wanneer het stembureaulid de identiteit heeft gecontroleerd, kan hij aan de kiezer vragen om het identiteitsdocument weer terug te nemen. Op die manier kan het stembureaulid het identiteitsdocument goed lezen, maar hoeft hij dat niet aan te raken. Uit focusgroepen met kiezers is immers gebleken dat zij liever niet hebben dat stembureauleden aan de identiteitsdocumenten komen.

Vraag 155

Moeten de kuchscherfmen voor de tafel waar het stembureau zitting heeft tot aan de grond komen (dus voor de tafel) of mogen zij ook op de tafel geplaatst worden?

Antwoord 155

De kuchscherfmen waarachter de stembureauleden plaatsnemen mogen ook op tafel worden gezet. De kuchscherfmen voor de stembureauleden moeten breed genoeg zijn om contact te voorkomen dat zou kunnen ontstaan doordat kiezers om het kuchscherf heen gaan kijken/leunen. Aangezien het stembureaulid zit en de kiezer staat, is ook de hoogte van het scherm belangrijk. Dit moet hoog genoeg zijn om contact te vermijden.

Vraag 156

Moet een kuchscherf aan de kant van de kiezers tijdens de verkiezingsdag schoongemaakt worden? Zo ja, om de hoeveel tijd moet dat gebeuren?

Antwoord 156

Het RIVM heeft in haar adviezen hierover geen richtlijnen gegeven.

Vraag 157

Wordt gezorgd voor een extra flyer met info over de gezondheidscheck? / Tijdens de Tweede Kamer verkiezing willen wij posters/borden met de gezondheidscheck en huisregels plaatsen bij de ingang van stembureaus. Komen er dergelijke posters met dit soort teksten beschikbaar in de toolkit en zo ja, wanneer worden deze verwacht?

Antwoord 157

Er komt een model voor de gezondheidscheck. De specificaties van de gezondheidscheck worden in de eerste week van januari 2021 beschikbaar gesteld.

De poster voor bij de ingang van stemlokaal en in het stemlokaal worden ook via de Toolkit verkiezingen aan de gemeenten beschikbaar gesteld. Wanneer deze modellen in de Toolkit beschikbaar zijn worden de gemeenten daarover geïnformeerd.

Vraag 158

Mogen we in de stembureaus een poster ophangen met een 'verklaringenlijst' waarop lijstnummers (stembiljet) worden gekoppeld aan de partijlogo's? Dit is verzoek van een toegankelijkheidspartner. Mogen we in de stembureaus een poster ophangen met een 'verklaringenlijst' waarop lijstnummers (stembiljet) worden gekoppeld aan de partijlogo's? Dit is verzoek van een toegankelijkheidspartner.

Antwoord 158

Nee, er is geen omvattend register van partijlogo's van de deelnemende partijen beschikbaar. Het registreren van partijlogo's is alleen mogelijk voor partijen die meedoen in de kieskring Den Haag (voor kiezers buitenland). Het is dus niet mogelijk om een dergelijke verklaringenlijst op te hangen.

Vraag 159

We overwegen om een stemmal aan te schaffen en een audioset voor blinden en slechtzienden. Dit is nogal prijzig voor een kleine gemeente zoals ons. We hebben 1 kiezer waarvan we zeker weten dat die gebruik wilt maken van de stemmal.

Kunt u aangeven of er mogelijk vanuit BZK een vergoeding of tegemoetkoming in de kosten van aanschaf mogelijk is? Zo ja, hoe hoog is deze vergoeding?

Als dit niet het geval is: is er in de totale vergoeding die wij als gemeente ontvangen een bedrag opgenomen om blinden en slechtzienden de mogelijkheid te geven om geheel zelfstandig te laten stemmen?

Antwoord 159

Er is geen compensatie voor dit doel anders dan dat gemeenten vrij zijn om de extra tegemoetkoming te gebruiken die voor de Tweede Kamerverkiezing is verstrekt bij september- en decembercirculaire. Wij willen u erop attenderen dat het bij deze verkiezing ook goed mogelijk is om een mal met meerdere gemeenten aan te schaffen. Dat er gestemd kan worden op 15, 16 en 17 maart maakt het immers mogelijk om per gemeente te rouleren in het gebruik van de stemmal. Daarnaast is het natuurlijk ook mogelijk om de mal binnen uw gemeente te rouleren tussen verschillende stembureaus, zodat meer kiezers van de mal gebruik kunnen maken. BZK is met de Oogvereniging in gesprek over het inspreken van de kandidatenlijsten voor de audioset.

Vraag 160

Mogen er meerdere stembussen (van verschillende stembureaus) tegelijk vervoerd worden indien deze niet op locatie geteld worden?

Antwoord 160

Ja, dat is toegestaan. Stembescheiden moeten wel altijd door minimaal twee personen worden vervoerd. In de ministeriele regeling die recent in consultatie is gegaan bij de NVVB en VNG zijn de eisen voor het transport nader uitgewerkt.

Vraag 161

Is er een compleet overzicht beschikbaar wat je allemaal door het college moet laten aanwijzen voor deze verkiezing?

Antwoord 161

Er is nog geen overzicht gemaakt van wat er allemaal op grond van de wet en regelgeving moet worden bekendgemaakt. Het ministerie van BZK zal hier via een factsheet een overzicht van maken.

Vraag 162

Wanneer kunnen we de specificaties voor de stempassen etc. verwachten?

Antwoord 162

De specificaties voor de stembescheiden en briefstembescheiden zullen in de eerste week van januari naar de gemeenten worden gestuurd.

Vraag 163

Op welk moment mogen wij een eventueel ministeriële regeling verwachten voor wat betreft de ontvangst, het transport en de opslag van vervoerd uitgebrachte stemmen? Voor een juiste uitvoering is het noodzakelijk dat we tijdig worden geïnformeerd. Gebeurt dit voor 01 januari 2021?

Antwoord 163

De ministeriële regeling waarin dit wordt geregeld is op 23 december in consultatie gegaan. In de nieuwsbrief over briefstemmen staan de eisen voor het beveiligd opslaan van de briefstemmen. Voor de stembescheiden van 15 en 16 maart gelden dezelfde richtlijnen voor het beveiligd opslaan.

Vraag 164

Is er in maart bij de komende verkiezingen ook ruimte voor mensen die geen mondkapje willen of kunnen dragen om een stem uit te brengen?

Antwoord 164

Als de mondkapjesverplichting nog steeds geldt bij de Tweede Kamerverkiezing, geldt die ook in het stemlokaal en kiezers moeten dan dus een mondkapje dragen. Er geldt een uitzondering op deze verplichting voor personen die vanwege een beperking of ziekte geen mondkapje kunnen dragen. Deze personen hoeven in het stembureau geen mondkapje te dragen. Wel kunnen deze kiezers een faceshield dragen. Deze kiezers kunnen met een kaartje, medicijnen of een verklaring

van een begeleider aan het stembureau duidelijk maken dat een mondkapje dragen niet mogelijk is.

Vraag 165

Impliceert artikel 26A, eerste lid, van het wetsvoorstel tot wijziging op de Tijdelijke wet dat de stemmen van het briefstembureau op woensdagavond ook op kandidatenniveau moeten zijn geteld? Onze gemeente doet mee aan het experiment Centraal Tellen en zoals ik dit artikel lees, betekent dit dat alle stembureaus de volgende dag op kandidatenniveau geteld worden, behalve de stemmen van het briefstembureau. Dit haalt de vaart uit het proces plus het feit dat team Verkiezingen dan alsnog tot 03:00 uur in de nacht bezig is terwijl we de volgende ochtend wel om 08:00 uur willen starten met de centrale stemopneming.

Antwoord 165

De briefstemmen blijven buiten de centrale stemopneming. De reden daarvoor is dat het tellen van de briefstemmen anders verloopt dan het tellen van de overige stemmen, namelijk in twee fasen (de vooropening en de eigenlijke telling). Het is ongewenst dat deze processen vermengd raken met de telling van de overige stemmen. De briefstembureaus tellen dus op woensdag 17 maart de stemmen op lijst- én kandidaatsniveau, óók in de experimenteergemeenten. Dat kan vanaf 7:30 uur in de ochtend, of op een door B&W vast te stellen later tijdstip. Het advies van het ministerie is om in ieder geval twee briefstembureaus in te stellen. Eén briefstembureau om de stemopneming uit te voeren van de briefstemmen die tot en met dinsdag 16 maart 2021 worden ontvangen en één briefstembureau om de stemopneming uit te voeren van de briefstemmen die op 17 maart 2021 binnenkomen (die briefstemmen kunnen immers op 17 maart tot 21.00 uur worden afgegeven). Zie factsheet *Samenstelling en taken briefstembureau*. Het gemeentelijk stembureau (GSB) telt op donderdag 18 maart, na de centrale stemopneming, de resultaten van de briefstembureaus op bij zijn eigen resultaat, om zo het gemeentelijk totaal te kunnen bepalen. Uiteraard wordt het model van het proces-verbaal van het GSB hierop aangepast.

Vraag 166

Komen er aangepaste modellen voor de centrale stemopneming waar ook de verklaring van authenticiteit wordt opgenomen op het moment dat het tellen op een andere locatie gedaan wordt dan in het stembureau?

Antwoord 166

Ja, de modellen voor de processen-verbaal worden daarop aangepast. De aangepaste modellen zullen in de loop van januari in de toolkit worden gepubliceerd (www.verkiezingentoolkit.nl).